
NIEUWSBRIEF UNIVERSITEITSGESCHIEDENIS

LETTRE D'INFORMATION SUR L'HISTOIRE DES UNIVERSITÉS

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Colofon

Redactie: Ad Tervoort en Marc Nelissen

Tekstverwerking: Els Scheers

Kopij richten aan de redactieadressen in Nederland of België.

Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Redactieadres: Ad Tervoort, Vrije Universiteit, afd. VEB, De Boelelaan 1107, 1081 HV Amsterdam, tel: +31(0)20.444.56.43, fax: +31(0)20.444.56.55, e-mail:

al.tervoort@dienst.vu.nl / al.tervoort@let.vu.nl; *Secretariaat Werkgroep:*

Franck R.H. Smit, Universiteitsmuseum Groningen, Zwanestraat 33, NL-9712 CK

Groningen, tel: +31(0)50.363.55.63, fax: +31(0)50.363.49.96, e-mail:

f.r.h.smit@ub.rug.nl

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief*, korting op publicaties van de Werkgroep en voorrechten bij de overige activiteiten van de Werkgroep. Contributie binnenland: fl.40 (€ 18,15); studenten fl.20 (€ 9,07). Betalingen van Nederlandse leden dienen te geschieden op gironummer 6845444 ten name van de Stichting Batavia Academica. Betalingen vanuit het buitenland mogen geen kosten voor de Werkgroep met zich meebrengen.

Nederlandse leden die ook wensen te worden uitgenodigd voor de vergaderingen van het Belgische Studium generale, dienen dit kenbaar te maken aan het Belgische secretariaat.

Studium generale

Contactgroep Universiteitsgeschiedenis

Groupe de contact pour l'histoire des universités

Redactieadres/Rédaction:

Marc Nelissen, Universiteitsarchief K.U.Leuven, Mgr. Ladeuzeplein 21, B-3000 Leuven, tel: +32(0)16.32.46.32, fax: +32(0)16.32.47.09, marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be

Secretariaat Contactgroep/Secrétariat du Groupe:

Anuschka De Coster, Universiteit Gent, Vakgroep Nieuwe Tijden, Blandijnberg 2, B-9000 Gent, tel: +32(0)264.41.00, fax: +32(0)9.264.41.75,

Anuschka.DeCoster@rug.ac.be

Het lidmaatschap geeft recht op de *Nieuwsbrief* en uitnodigingen voor de vergaderingen. Contributie: 450 BEF of 11 €. Betalingen op rekeningnummer 001-2569819-74 van de ASLK, ten name van Studium generale. Contactgroep Universiteitsgeschiedenis. Voor betalingen vanuit het buitenland (met SWIFT code CGAKBEBB) bedraagt het lidmaatschap 900 BEF of 22 € (wegens bankkosten).

Les membres recevront la *Lettre d'information* et seront invités aux réunions.

Cotisation 450 FB ou 11 €, à virer au compte CGER 001-2569819-74 de Studium generale. Groupe de contact pour l'histoire des universités. Pour les paiements de l'extérieur (avec code SWIFT CGAKBEBB) la cotisation s'élève à 900 FB ou 22 € (à cause de frais bancaires).

ISSN 1383-794X

De *Nieuwsbrief* kan ook in elektronische vorm geraadpleegd worden via het World Wide Web: <http://www.kuleuven.ac.be/archief/ugindex.htm>

Woord vooraf / Avant-propos

In deze veertiende *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis* vindt de lezer, behalve berichtgeving over het reilen en zeilen van de Nederlandse Werkgroep Universiteitsgeschiedenis en de Belgische vereniging Studium generale, opnieuw heel wat informatie over wat er roert op het vlak van de universiteitsgeschiedenis in de Lage Landen en daarbuiten. Tot vreugde van de redactie ziet een groeiend aantal wetenschappers de *Nieuwsbrief* als een geschikt medium om ook korte bijdragen te plaatsen: deze tendens kan alleen maar aangemoedigd worden. Daarnaast willen we er ook nog eens op drukken dat speciaal nieuw beginnend onderzoek zo vlug mogelijk in de *Nieuwsbrief* aangekondigd dient te worden. We doen hierbij nogmaals een oproep aan de leden van beide werkgroepen om alert te blijven voor nieuw opgestarte onderzoeksprojecten in hun omgeving. Elk signalement dienaangaande, of nog beter, elke bijdrage die een nieuw onderzoek aan de schaduwen van de anonimiteit onttrekt, is welkom.

Voor de leden van het Belgische Studium generale willen we er speciaal even de nadruk op leggen dat het bestuur van de vereniging uitgebreid werd. Het secretariaat wordt vanaf nu waargenomen door Anuschka De Coster (Universiteit Gent - zie de binnenflap voor adresgegevens). Gelieve u in de toekomst in verband met lidgelden, lidmaatschapsinformatie, organisatie van vergaderingen en andere secretariële aangelegenheden tot haar te wenden. Marc Nelissen blijft verder instaan voor de redactie en publicatie van de *Nieuwsbrief*: alle signalementen en bijdragen zijn nog steeds welkom op het vanouds bekende adres.

(Marc Nelissen – Ad Tervoort)

Verenigingsnieuws / Communications des associations

Mededelingen van de Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

STICHTING BATAVIA ACADEMICA
Werkgroep Universiteitsgeschiedenis

Bestuursvergadering te Nijmegen, vrijdag 26 oktober 2001, 11.00-13.00 uur.

Aanwezig: J.A.H.G.M. Bots (voorzitter), J.B.A.M. Brabers (secretaris), W.Th.M. Frijhoff, P.J. Knegtmans, H. de Ridder-Symoens, F.R.H. Smit, A.L. Tervoort. *Tevens aanwezig:* M.F.M. Wingens, oud-bestuurslid (in zijn hoedanigheid van uitgever).

Besluitenlijst

Overdracht secretariaat

Het in de loop der jaren opgebouwde archief van de Stichting / de Werkgroep bestaat voor het overgrote deel (ongeveer 5 archiefdozen) uit stukken uit de oerperiode Feenstra. Oud-secretaris Smit zal stappen ondernemen om deze stukken op een passende plaats onder te brengen. Het lopend archief wordt overgedragen aan de nieuwe secretaris Brabers.

Samenwerking met Studium Generale Gent (schrijven A. De Coster)

Het per e-mail, d.d. 25 oktober 2001, gedane verzoek van De Coster om gezamenlijk met Studium Generale symposia voor promovendi, die zich bezighouden met universiteits- en wetenschapsgeschiedenis, te beleggen wordt welwillend ontvangen, maar de voorgestelde frequentie (2 maal per jaar) acht het bestuur te hoog. In België begeeft een betrekkelijk groot aantal promovendi zich op genoemde vakgebieden, maar in Nederland zijn er slechts enkelen, zodat het reservoir geschikte sprekers/debaters spoedig zal zijn uitgeput. Bovendien heerst bij de Nederlandse AIO's, die anders dan hun Belgische collega's al bij enkele verplichte overlegstructuren zijn betrokken, een zekere 'conferentie-moeheid', zo wordt geconstateerd. Daarom wordt het tegenvoorstel gedaan om voorlopig de komende jaren, in afwachting van de successen die daarmee worden geboekt, één keer per jaar een gezamenlijk symposium te organiseren, beurtelings in België en in Nederland. De Ridder-

Symoens zal deze boodschap aan De Coster overbrengen. Voorts zal De Ridder-Symoens Batavia Academica vertegenwoordigen op een vergadering van Studium Generale op 1 december 2001, waarvoor De Coster het bestuur heeft uitgenodigd.

Boekproject

Aan de hand van de besluitenlijst van de bestuursvergadering d.d. 7 juni 2001, pagina 2, worden enkele afspraken bevestigd dan wel nader uitgewerkt.

- Het tijdstip van publicatie wordt gespecificeerd tot oktober 2003 (twintig jaar na de oprichtingsvergadering van de Werkgroep).
- De doelgroep wordt omschreven als 'een breed intellectueel publiek' en als 'de gemiddelde NRC-lezer'. Voorts wordt het boek van Hervé Jamin over Utrecht (*Kennis als opdracht. De Universiteit Utrecht 1636-2001* Utrecht 2001) qua niveau als voorbeeld genoemd.
- De omvang zal tussen de 250 en 300 bladzijden bedragen, waarvan 200 bladzijden kale tekst, 25 bladzijden appendices en de rest illustraties, voorwerk, register, een beperkte bibliografie en wat dies meer zij. Wat betreft de tekst wordt bewust naar beperking gezocht. Er zullen vooral, met behulp van voorbeelden, trends moeten worden geschetst, er moet aan beeldvorming worden gedaan. De tekst moet niet volgepropt worden met feiten. Het harde feitenmateriaal (zoals oprichtingsjaren van universiteiten, hoeveelheid en soorten faculteiten, wellicht ook studentenaantallen op bepaalde ijkpunten in de tijd, etc) zal een plaats vinden in een compendium, dat op zijn beurt beperkt van omvang zal zijn (25 bladzijden) en waarvoor derhalve een strak *format* moet worden gemaakt. Als voorbeeld kan het Historical Compendium of European Universities van de CRE dienst doen. Dat Compendium is niet bij alle bestuursleden bekend. De Ridder-Symoens zal in die leemte voorzien en alle bestuursleden een exemplaar (of een gedeelte daarvan) doen toekomen.
- Over de vraag hoe het boek wordt uitgegeven (*hardcover* of *paperback*, wellicht beide) kan nog geen beslissing worden genomen. Wingsen zal kostenberekeningen maken.
- Verschillende potentiële subsidiegevers passeren de revue. Gedacht wordt aan het Prins Bernhardfonds en aan, in volgorde van voorkeur, aan het college van CvB-voorzitters, het rectorencollege, wellicht ook de VSNU.
- Er worden zeven thema's onderscheiden. Elk thema wordt door een bestuurslid nader inhoudelijk uitgewerkt in steekwoorden (waarbij mede gebruik kan worden gemaakt van de op pagina 3 van het vorige verslag

opgesomde onderwerpen). Omvang: ongeveer 1 A4. Gereed: vóór 1 december aanstaande. Per e-mail aan de overige bestuursleden te zenden.

1. Concept en veld (Frijhoff)
 2. Organisatie en bestuur (Knegtmans)
 3. Studenten (Tervoort)
 4. Hoogleraren (Bots)
 5. Academisch leven (Brabers)
 6. Onderwijs en onderzoek (De Ridder-Symoens)
 7. Maatschappelijke functie/betekenis van de universiteit. Een concluderend hoofdstuk op basis van de eerdere hoofdstukken (De Ridder-Symoens geeft alvast de eerste aanzet).
- Als auteurs kunnen externe specialisten optreden, maar ook de mogelijkheid dat bestuursleden enkele hoofdstukken voor hun rekening nemen wordt opgehouden.

Volgende vergadering:

De volgende vergadering wordt gehouden op donderdag 17 januari 2002 te Nijmegen (Erasmusgebouw 4.06) om 16.00 uur.

Agenda: nadere uitwerking boekproject.

Mededelingen van Studium generale

Vergadering Studium Generale

Leuven, Universiteitsbibliotheek, 1 december 2001

Aanwezig: Anuschka De Coster, Mark Derez, Didier Devriese, Pieter Dhondt, Anne Fachinat, Lieve Gevers, Norbert Iterbeke, Diederik Lanoye, Marc Nelissen, Jeroen Nilis, Toon Quaeghebeur, Jan Roegiers, Anne Vancauwenberghe, Guido Van Dievoet, Geert Vanpaemel, Louis Vos, Kaat Wils

Verontschuldigd: Jan Art, Kenneth Bertrams, Bruno Boute, Claude Bruneel, Hilde De Ridder-Symoens, Marcus De Schepper, Hendrik Deelstra, Pierre Delsaerd, Luc François, Eric Groessens, Marie-Thérèse Isaac, Frank Scheelings, Omer Steeno, Fred Stevens, Johan Van der Eycken, Vera Van Renterghem, Brigitte van Tiggelen

Huishoudelijke vergadering

1. Vernieuwing van het bestuur

Het bestuur wordt versterkt met twee nieuwe leden. Didier Devriese (ULB) ging graag in op de uitnodiging van Geert Vanpaemel, die het belang ook Franstalige bestuursleden te hebben benadrukte, zeker vermits bestuurslid Brigitte Van Tiggelen dit academiejaar in Duitsland (Regensburg) verblijft.

Anuschka De Coster (Universiteit Gent) zal van Marc Nelissen de taak van secretaris en penningmeester overnemen. Verder blijven Geert Vanpaemel (voorzitter), Brigitte van Tiggelen en Marc Nelissen (redacteur Nieuwsbrief) het bestuur bemannen.

2. Varia

a. Voorstellen voor de organisatie van symposia voor doctorandi en thematische studiedagen

1. Anuschka De Coster dringt erop aan te proberen toch minstens één maal per jaar (afhankelijk van het aantal kandidaat-sprekers) een dag te blijven organiseren waarop voor doctoranden en doctoren hun onderzoek kunnen voorstellen, volgens het huidig stramien van de vergaderingen. Dit eventueel in samenwerking met de Nederlandse Werkgroep Universiteitsgeschiedenis; deze liet al weten positief te staan ten opzichte van het voorstel, maar één maal per jaar meer dan genoeg te vinden. Bij de aanwezige leden van Studium Generale werd het idee van samenwerking wel goed onthaald, maar er bleek twijfel te bestaan over de haalbaarheid ervan. Vooral rees de vraag of de grotere afstand niet heel wat leden van de verplaatsing zou doen afzien. Er zal in eerste instantie geprobeerd worden beter werk te maken van de wederzijdse uitnodigingen. Geert Vanpaemel stelt wel voor te proberen sprekers tussen de twee werkgroepen uit te wisselen. Zodanig dat men toch op de hoogte blijft van lopend onderzoek in de twee landen, maar het verplaatsingsprobleem vermijdt. Probleempje hierbij is dat dit grotere verplaatsingskosten voor sprekers meebrengt die op de een of andere manier vergoed zou moeten worden.

Anuschka De Coster verzoekt alle leden om haar op de hoogte te houden van lopend onderzoek, nieuwe en afgewerkte doctoraten, zodat zij zicht krijgt op kandidaat-sprekers voor deze dagen. Zij zal verder contacten leggen met de nieuwe secretaris van de Nederlandse Werkgroep.

2. Daarnaast stelt Anuschka De Coster voor indien mogelijk jaarlijks thematische studiedagen te organiseren. Hiervoor zijn er reeds twee concrete

voorstellen die echter nog degelijk moeten worden uitgewerkt. Een eerste betreft een studiedag omtrent financieringsgeschiedenis van universiteiten. Dit idee is ontstaan na het congres over hetzelfde onderwerp in Sigriswil waar enkele leden van SG aanwezig waren (zie het verslag elders in deze Nieuwsbrief). Een studiedag rond de financieringsgeschiedenis werd inderdaad als een goed idee ontvangen en zou eventueel in het najaar kunnen georganiseerd worden. Jan Roegiers meldde een beloftevolle licentiaatsthesis die onder zijn leiding geschreven worden en deze zomer af zou moeten zijn en een boeiende bijdrage zou kunnen leveren aan de dag.

Een tweede voorstel gaat in de richting van de Bologna-verklaring, nl. om enkele van de huidige discussiepunten in lang historisch perspectief te bekijken. In concreto wordt gedacht aan de hele taalproblematiek, een aspect dat nog weinig aandacht kreeg in de universiteitsgeschiedenis. Vooral Louis Vos ging positief in op de mogelijkheid een dag rond taalproblematiek aan universiteiten te organiseren.

Zeker wat de organisatie van deze themadagen betreft wordt de mogelijkheid met de Nederlandse Werkgroep samen te werken benadrukt. Anuschka De Coster heeft al contact opgenomen met de Nederlandse werkgroep met de vraag of zij willen uitkijken naar mogelijke sprekers voor de financieringsdag.

De leden worden verzocht suggesties voor de uitwerking en voor sprekers omtrent deze en andere thema's door te geven aan de secretaris.

Aansluitend hierop benadrukte Didier Devriese het belang met andere werkgroepen samen te werken, zowel omwille van de reputatie van Studium Generale als om werk te verdelen.

b. Leuven/Louvain-la-Neuve

Er is een project gestart tussen de Universiteiten van Leuven en Louvain-la-Neuve om gezamenlijk een geschiedenis van de Universiteit te schrijven. Een tweede project, met als doel de geschiedschrijving van de K.U.Leuven sinds de splitsing, is al aan de gang. Het wordt verderop in deze Nieuwsbrief voorgesteld (zie de rubriek *Onderzoeksprojecten*). Hierover vindt een vergadering plaats op 14 december. Voorlopig kan hier nog niets over worden gezegd, om niet op de zaken vooruit te lopen.

c. Nieuwsbrief

Over de vorm en de toekomst van de Nieuwsbrief leven bij het bestuur enkele vragen, vooral omwille van de kosten die de Nieuwsbrief met zich meebrengt. Voorlopig lijkt het echter het meest haalbare verder te doen met de publicatie in

de huidige vorm. Vermits er geen kandidaten zijn om het werk van hem over te nemen, wil Marc Nelissen het werk nog zeker blijven doen, maar meteen maakt hij van de gelegenheid gebruik een oproep te doen aan kandidaat-redacteurs.

d. Mededelingen

- Geert Vanpaemel meldt de publicatie van een werk over de geschiedenis van de wetenschap in België (19de en 20ste eeuw) door Dexia Bank. Een bespreking van het werk zal in het volgende nummer van de Nieuwsbrief worden opgenomen.
- Jan Roegiers vermeldt de publicatie van het doctoraat van Pierre Delsaerdt, *Suam Quisque Bibliothecam. Boekhandel en particulier boekenbezit aan de oude Leuvense universiteit, 16de - 18de eeuw*. Een signalement ervan verschijnt in de huidige Nieuwsbrief.
- Toon Quaghebeur meldt dat van 13 tot 15 december a.s. in Parma het congres Gesuiti e università in Europa (secoli XVI-XVIII) plaats vindt, dat georganiseerd word door het Centrum voor de Geschiedenis van Italiaanse Universiteiten. Drie leden van Studium gaan er naartoe. Toon Quaghebeur zal er spreken over Les jésuites et l'Université de Louvain: un rapport conflictuel, 1586-1686.
- Didier Devriese plant de publicatie van een volume over de problematiek van universitaire archieven. Hij lanceert nu al een oproep voor bijdragen, verdere informatie over het werk volgt in het voorjaar.
- Het boek van Marc Nelissen *De stichtingsbul van de Leuvense Universiteit 1425-1914* heeft de prijs voor Geschiedenis van de Provincie Vlaams-Brabant gekregen.

Wetenschappelijke vergadering

Voorstelling van de doctoraatsprojecten van

Pieter Dhondt (K.U.Leuven)

De invloed van Franse en Duitse universiteitsmodellen in de ontwikkeling van het Belgische universitaire onderwijs, vergeleken met de Nederlandse situatie

Toon Quaghebeur (K.U.Leuven)

Leuvense theologen en hun rol in Kerk en Staat, 1617 - 1730

Anuschka De Coster (Universiteit Gent)

Stadsburgers vs. Allochtonen. Een vergelijkende studie van de positie van allochtone docenten aan de Universiteiten van Bologna, Padua en Siena in de 15de en 16de eeuw

De samenvatting van de lezingen van de eerste twee sprekers worden gepubliceerd in deze Nieuwsbrief (zie de rubriek Onderzoeksprojecten). De tekst van Anuschka De Coster werd reeds gepubliceerd in de *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*, 6, 2000, 2, pp. 17-21.

(Anuschka De Coster)

Mededelingen / Communications

De Bibliografie van de Geschiedenis van de Universiteit Utrecht (BiGUU)

Sinds 3 september 2001 is een elektronische bibliografie betreffende de geschiedenis van de Utrechtse universiteit 'in de lucht': BiGUU. Deze bibliografie is gemaakt en wordt in stand gehouden onder verantwoordelijkheid van de Utrechtse Commissie Geschiedschrijving. De uitvoering is in handen van de Universiteitsbibliotheek. Begonnen is met het invoeren van de titels uit de drie delen van de gedrukte bibliografie van Evers, waarvan het laatste deel in 1951 verscheen. Daarnaast is een bestand gemaakt door Herve Jamin en aangevuld door Leen Dorsman (ca. 300 titels) over de laatste 15 jaar ingevoerd. Op het moment van ingebruikneming bestond de database uit ca. 4000 titels. Aan alle titels zijn trefwoorden gehecht zodat op verschillende manieren kan worden gezocht.

De twee genoemde bestanden (Evers en Jamin/Dorsman) vormen echter een begin. In het najaar van 2001 is een retroproject gestart om de tussenliggende jaren 1951-1985 te ontsluiten en de andere bestanden te optimaliseren. Niet alleen gedrukt materiaal zal worden opgenomen, maar ook audiovisueel materiaal. Besloten is in principe geen krantenberichten op te nemen, al zijn uitzonderingen mogelijk. Hetzelfde geldt voor bronnenmateriaal en interne rapporten e.d. Zoveel mogelijk zal geprobeerd worden ook specifiek 'Utrechtse' informatie in publicaties over andere universiteiten te ontsluiten. Lastig blijkt de selectie te zijn over individuele Utrechtse geleerden, waar vakinhoudelijke debatten en een historische benadering zich vaak met elkaar vermengen.

De bibliografie BiGUU is ondergebracht bij de Universiteitsbibliotheek en beschikbaar via de startpagina van de UB: <http://www.library.uu.nl> onder 'Gegevensbestanden'. Tevens kan doorgelikt worden via de geschiedenispagina van de Universiteit Utrecht: <http://www.uu.nl> en wel via 'de universiteit', 'profiel en organisatie', 'geschiedenis'.

Voor inlichtingen over BiGUU, aanlevering van materiaal en het signaleren van omissies: bertine.bouwman@let.uu.nl en/of leen.dorsman@let.uu.nl

(Leen Dorsman)

Distributielijsten voor universiteitsgeschiedenis

Het Italiaanse centrum voor de geschiedenis van de Italiaanse universiteiten (CISUI), dat gevestigd is in Bologna, deelt mee dat er nu ook een Italiaanse discussielijst bestaat die zich vooral richt tot de universiteitshistorici in Italië. Zie voor meer informatie de website van het CISUI, <http://www.unibo.it/cisui/mappa/index.htm>

We willen er ook nogmaals op wijzen dat er naast de *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis* op het Internet ook een meer internationaal gericht, elektronisch nieuwskanaal bestaat. Wie dat wil kan participeren aan de elektronische distributielijst STUDIUM. Via dit meer internationaal gericht medium worden berichten rondgestuurd die door de deelnemers aan de lijst naar het lijstadres gestuurd worden. Wie een idee wil over de inhoud van deze berichten, kan een kijkje nemen op de elektronische archieven van de lijst: <http://listserv.cc.kuleuven.ac.be/archives/studium.html>

Wel is STUDIUM een geredigeerde lijst: berichten kunnen enkel door de lijstbeheerder geplaatst worden, zodat de lezers gevrijwaard blijven van overbodige elektronische reclame of nietszeggende berichten (een service die door de deelnemers steeds erg geapprecieerd werd). Dat wil niet zeggen dat de leden geen berichten kunnen insturen: de meeste mededelingen worden door participanten naar het lijstadres (studium@listserv.cc.kuleuven.ac.be) gestuurd, van daar automatisch *via electronica* naar de lijstbeheerder doorgestuurd en verder naar de lijst ter distributie. Wie deel wil nemen kan dat door eenvoudig zijn verlangen via e-mail kenbaar te maken aan Marc Nelissen (marc.nelissen@bib.kuleuven.ac.be), onder vermelding van het e-mail adres en de naam waarmee hij op de lijst wenst ingeschreven te worden.

*Hilde Symoens verlaat Vrije Universiteit Amsterdam
en wordt voltijds hoogleraar in Gent*

Op donderdag 27 september 2001 nam Hilde Symoens (De Ridder-Symoens) afscheid als hoogleraar in de geschiedenis van de Middeleeuwen aan de faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit Amsterdam. Bij die gelegenheid hield ze een opmerkelijke rede met de titel *Nieuwe wijn in oude zakken, of toch niet? De Bologna-verklaring in historisch perspectief* (de tekst wordt nog gepubliceerd).

Sinds 1 oktober 2001 werkt Hilde Symoens voltijds als gewoon hoogleraar Nieuwe Geschiedenis aan de Universiteit Gent

Adres: Vakgroep Nieuwe Geschiedenis, Blandijnberg 2, B - 9000 Gent, Tel. +32 9 2644000, Fax +32 9 2644175

*International Committee for University Museums & Collections (UMAC)
A new division in the International Council of Museums*

UMAC is a forum for all those working in, or associated with, academic museums, galleries and collections (including herbaria and botanical gardens). UMAC is concerned with the role of collections within higher education institutions and the communities they serve. It provides its members with a forum to identify partnership opportunities concerning the resources in the collections, to share knowledge and experience, and to enhance access to the collections. The aim is to protect the heritage in the care of universities. UMAC communicates with its members through all available means throughout the year in order to deliver its aims. UMAC, when required, advises ICOM and other professional bodies on matters within its jurisdiction.

Contact: Peter Stanbury, OAM, PhD Museums, Collections & Heritage Vice Chancellor's Office Macquarie University NSW, 2109 Australia, phone: +61 2 9850 7431, fax: +61 2 9850 7565, email: pstanbur@ocs1.ocs.mq.edu.au, web: <http://www.lib.mq.edu.au/mcm/world/>

UMAC strives to:

- Clarify the role, requirements and relationships of university museums and collections with the university and its communities
- Assist the preservation of academic and cultural heritage
- Promote university museums and collections within governments and their agencies, institutes of learning, the broad museum sector, the professions, business and the population generally
- Provide advice and guidelines for those collections which are emerging, isolated, deteriorating or otherwise in need
- Facilitate international and regional collaboration to stimulate networking, partnerships and research and to initiate exchanges of artifacts, exhibitions, standards, practices and other information
- Encourage staff in charge of university collections to participate in museological training, mentorship and career development

UMAC has five working groups. If you would like to be involved with the work of any group, please contact the Chair in the first instance.

Group A - Directories

Agenda: To collect information about the existing directories/catalogues/inventories; accumulate the basic information, contact responsible persons and analyse the results. The thrust is to identify what has been done and add to it. The UMAC website could be used as a focus for a starting point.

Chair: Frank Smit: F.R.H.Smit@ub.rug.nl

Group B - Ethics and Disposal

Agenda: To have input into the ongoing ethics revision process being conducted by ICOM; to formulate practical guidelines by collecting the policies of different institutions and selecting the most useful for university purposes. The aim is to produce guidelines for universities on de-accessioning, ownership and similar topics.

Chair: Steven de Clercq: s.w.g.declercq@pobox.uu.nl

Group C - Staffing

Agenda: To identify the special occupational group, 'university museum and collection staff', to list their needs (or the minimum needs for professionalisation), and to raise their profile. The two Australian publications

Cinderella Collections and *Transforming Cinderella Collections* contain useful starting points for this agenda. The aim is to encourage universities to:

- assist their museum staff to upgrade their museological qualifications
- initiate staff development plans in cooperation with museums in the public sector
- support exchange of staff within and between university museums and other museums
- raise standards of professionalism among university museums and collections staff

Chair: Ing-Marie Munktel : Ing-marie.Munktel@Gustavianum.uu.se

Group D - UMAC Conferences 2002/2003

Agenda: The organisation of UMAC Conferences in 2002 and 2003. Offers of places to hold future UMAC conferences have been received from Poland, Portugal, Israel and Australia. Given that it is important that conferences are held across the globe in areas where there is a concentration of members and that ICOM General Assemblies are being or will be held in Spain and Korea (in 2004) it was decided to hold the UMAC 2002 conference in Sydney, Australia. The 2003 conference will be held in a place decided by the American UMAC members (but not necessarily held in the Americas). It was noted that funds were probably available if a conference was held in Israel.

The timing of the 2002 Conference will be in the period late August to November. Funds will be sought to subsidise the attendance of at least one member from a developing country. A suggested title was University Museums, showcases of intellectual, cultural and social capital.

Chair: Professor Di Yerbury: lpatten@vc.mq.edu.au

Group E - Recognition for University Collections within Tertiary Institutions and Governments

Agenda: After obtaining a foot within the professional museum world (UMAC/ICOM), the next step is to work towards the same kind of recognition within the academic and political worlds (including the EC). The group may also liaise with Patrick Boylan to formulate a Recommendation for the EC on the Academic Heritage (including movable, immovable and intangible heritage).

Chair: Rafaella Simili : simili@philo.unibo.it

The first meeting of UMAC was held in Barcelona on 2-4 July 2001. The general theme was 'Intensifying Support For and Increasing Audiences in University Museums and Collections'. The program and the full texts of several conference papers are available on <http://www.lib.mq.edu.au/mcm/world/icom2001/conference2001.html>

(Brigitte Van Tiggelen)

Bijdragen

*Finanzierung von Universität und Wissenschaft
in Vergangenheit und Gegenwart*
Sigriswil/Bern, 19-23 september 2001

Bruno Boute & Anuschka De Coster

Financiering van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek laat niemand onberoerd. Alle participanten aan het academische spel, van de beginnende onderzoeksassistent tot de *éminence grise* op het toppunt van zijn carrière, worden met de regelmaat van de klok gedwongen om 'de samenleving', (i.e. wetenschappelijke of gemengde commissies, industriële en sponsors, ...) te overtuigen van hun eigen kwaliteiten of die van op stapel staande onderzoeksprojecten en -centra om de nodige fondsen te genereren. In het kielzog van de Sorbonne- en Bolognaverklaringen wacht het Europa van het hoger onderwijs met ingehouden adem af of de politici ook het prijskaartje van de inmiddels beruchte Ba-Mastructuur zullen willen betalen. Beide, overbekende, voorbeelden uit de directe leefwereld van eenieder die met wetenschappelijk onderzoek of onderwijs bezig is, illustreren (eens te meer) hoe financiering ingrijpt in het complexe sociale en intellectuele wereldje binnen de muren van *Akadèmè*. Met een zweem van jaloezie zien we om naar de erudieten uit vroeger tijden die achter de zware deuren van colleges, anatomische theaters en rariteitenkabinetten rustig hun ding konden doen zonder zich in allerlei bochten te moeten wringen om het manna van *Big Science* binnen te rijden. Tenzij die paradijselijke voorstelling van zaken meer te maken heeft met de wensdromen van hedendaagse academici dan met een concrete historische realiteit.

Vandaar dat dit initiatief van het *Historisches Institut* van de Universiteit Bern om de financiering van wetenschap en wetenschappelijke instellingen door de eeuwen heen onder de loep te nemen, alleen maar kan toegejuicht worden. Van 19 tot 23 september werd een indrukwekkend programma afgewerkt, gaande van de financiering van de universiteiten in het oude Europa tot de structuren van het Zwitserse *Nationalfonds* (cf. programma *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*, 7, 2001/1, p. 61-63).

De eerste sessie was gewijd aan de financiering van universiteiten in het Ancien Régime. De brede, Europese context werd daarbij niet uit het oog verloren met een algemeen, weinig spectaculaire *status questionis* op het thema in Frankrijk en een vademecum voor de financiering van de vroegmoderne

universiteiten in de Keltische periferie van Europa. Verder deed een lezing over de gang van zaken aan Italiaanse universiteiten het nodige stof opwaaien onder het publiek. Meer bepaald de exclusieve aandacht voor de universiteiten van Bologna (en Padua) om de overgang van financiering door studenten naar financiering door de stedelijke overheid in kaart te brengen (het 'klassieke model' voor de Italiaanse universiteiten dus), werd op de korrel genomen. De nadruk lag echter duidelijk op de universiteiten in het Rijk, waarbij eerst de grote lijnen werden uitgezet, om die dan vervolgens uit te werken in een aantal case-studies, voor Wenen, Praag en de Jezuïetenuniversiteiten. Het floreren van de instellingen van deze orde – mede dank zij hun efficiënte, 'staatsneutrale' financiering – schijnt in het Rijk in een bijzonder schril contrast gestaan te hebben met het sombere beeld dat opgehangen werd voor de 'klassieke' universiteiten, een gegeven dat de aanleiding vormde voor een geanimeerd gesprek over de rol van de Jezuïetenorde in de Nieuwe Tijd – en bijna verzandde in een nieuwe 'Konfessionsstreit'. Het congres over 'I Gesuiti e l'università in Europa' (Parma, 12-15 december 2001) komt duidelijk niet in een vacuüm terecht.

Gaandeweg kwam het onderscheid tussen corporatief vermogen (geïncorporeerde kapittels, kloostergoederen, privileges, renten, land, ...), en overheidssubsidies als vormen van financiering centraal te staan. Toelages van diverse overheden zouden heel geleidelijk de oude, corporatieve kern van de materiële basis van de academische gilden verdringen als belangrijkste bron van inkomsten voor de universiteiten. Daarbij stellen we ons de vraag, of dit onderscheid wel zo eenvoudig ligt als men ons in Bern wilde doen geloven, en of het in die formulering niet dreigt te (ver)leiden tot bijzonder ongenueanceerde uitspraken over de afhankelijkheidsrelatie tussen academici en de diverse overheden. Datzelfde corporatieve vermogen was allerm minst vanzelfsprekend voor de buitenwereld, of het nu om fiscale vrijheden, incorporaties van kloosters, pensioenen op kerkgoederen, onderwijsmonopolies of beneficiaire prerogatieven gaat. Elke dag opnieuw moesten academische claims – en in zeker opzicht komt dat corporatieve vermogen daarop neer – gerealiseerd worden ten opzichte van concurrerende groepen met dito aanspraken. In deze *struggle for life* bleken bepaalde segmenten van de machtselites, met in het centrum van het politieke spel de dynastie, bijna natuurlijke bondgenoten – voor zover hun steun zelfs niet *incontournable* was. Voor de Zuidelijke Nederlanden kan de makelaardij van de aartshertogen aan de Romeinse curie voor 'hun' universiteiten van Leuven, Douai en Dôle hier als exemplarisch gelden. De grens tussen staatsfinanciering en corporatief vermogen wordt hier, naar ons gevoelen, wel erg dun.

Die tendens van omschakeling van eigen, corporatief vermogen naar staatsfinanciering zette zich, zo bleek 's anderendaags, verder door in de negentiende en twintigste eeuw. Naast de Europese periferie in het Noorden en het Oosten stonden opnieuw de Duitse, en nu ook de Angelsaksische wereld in het centrum van de belangstelling, met voorop het verhaal van de integratie van de *Oxbridge* universiteiten in het (zelf natuurlijk eveneens evoluerende) lokale, en na de Tweede Wereldoorlog in toenemende mate gecentraliseerde, financieringssysteem voor hoger onderwijs en onderzoek. Bijzonder interessant is de recente financiële geschiedenis van de universiteiten in de Verenigde Staten, waar de laatste jaren een omgekeerde tendens zich doorzette – tenminste, voor de *happy few* onder de private instellingen wier dotatie (voor een goed deel verworven uit particulier bezit) hen in het gewijzigde economische klimaat van de jaren '80 en '90 in staat stelde om volgens het aloude Republikeinse ideaal van hun eigen renten te leven. Dit heeft diezelfde instellingen natuurlijk niet belet om fondsen te blijven werven bij de federale overheid en de respectieve staten. Met als gevolg dat vandaag in de States enkele private instellingen met elkaar concurreren om de standaard te zetten voor de financiering en bestaffing van onderzoek en hoger onderwijs (met hun dito output), en daarbij stevast de lat te hoog leggen voor de meeste andere private en publieke instellingen (*academic Darwinism*). Naast de haalbaarheid van 'het Amerikaanse financieringssysteem' (dat van die enkele succesvolle private instellingen dus) in het Oude Continent werd dus meteen ook de *wenselijkheid* ervan in vraag gesteld.

Parallellen zijn o.i. overigens vandaag de dag ook elders voorhanden, met de aanzwellende stroom van 'soft money' voor tijdelijke projecten ten opzichte van de (relatief) stagnerende en eerder stabiele instroom van 'hard money' voor instellingen (bijv. leerstoelen en assistentschappen), een onderscheid dat in de slotdiscussie aan bod zou komen. Zichzelf als dynamisch profilerende onderzoeksgroepen kunnen via dit financieringssysteem hun succes bestendigen door het weggapen van projectgelden, die op hun beurt weer voor de nodige erkenning zorgen om hun niche op de kapitaalmarkt van *Big Science* minstens te handhaven of te verstevigen. Het verwerven van het nodige startkapitaal aan erkenning is daarbij de belangrijkste horde die genomen moet worden, zowel voor de jonge postdoctorale onderzoeker als voor een net opgerichte onderzoeksgroep. In die context is de *cycle of recognition* een wetenschapssociologische vertaling van het Bijbelse 'them what has, gets' (citaat Carl I. Hammer) dat het wetenschappelijke bedrijf kenmerkt.

Meteen is de link gelegd met de derde sectie, over *Ausseruniversitäre Wissenschafts- und Forschungsfinanzierung*, en in het bijzonder met de laatste

lezing van deze sessie. Deze uiteenzetting over het Zwitserse *Nationalfonds* behandelde het spanningsveld tussen wetenschap en wetenschapspolitiek, waarbij de op gang gebrachte dynamiek van de (alom in voegen zijnde) *mainstream oriented* evaluatie door *Peer Review* in wetenschappelijke commissies kritisch werd beschouwd. Dit probleem werd ook op de studiedag *Historische thematiek* in mei 2000 aan de K.U.Leuven druk besproken. Niet alleen beginnende *onderzoekers* moeten door de flessenhals van het vigerende selectiesysteem. Ook *onderzoeksthema* met een vernieuwend en interdisciplinair karakter, termen die nochtans vast deel uitmaken van het academisch discours in het algemeen en van het literaire genre van het projectproza in het bijzonder, komen in de praktijk moeilijk aan de bak.

Ging het in deze lezing om een buitenuniversitaire *bron van financiering* voor wetenschappelijk onderzoek, ongeacht de instelling, de andere bijdragen in deze sessie behandelden de bezoldiging van niet-universitaire *instellingen*. Daarbij is het verschil in financieringsvormen tussen universiteiten en academies (Frankrijk en Duitsland) in de Nieuwe Tijd duidelijk eerder gradueel dan essentieel - net zoals de werelden van *académiciens* en de leden van de universitaire corporaties zelf, sociaal en intellectueel, niet volledig gescheiden kunnen worden. Wat de vraag naar de herkomst van de financiering betreft, bleken de verschillen niet zozeer institutioneel, maar geografisch bepaald te zijn. In het zeventiende-eeuwse Frankrijk waren ook aan de universiteiten rechtstreekse overheidstoelagen voor de bezoldiging van academisch personeel ingeburgerd. Voor de Duitse *Akademien* hamerde Leibniz dan weer op het belang van zelffinanciering (eventueel via het beproefde model van de incorporatie van kloostergoederen als dotatie bij de oprichting) om de onafhankelijkheid van geleerden van vorstelijk mecenaat te garanderen. Dit principe van private financiering, zonder tussenkomst van de overheid, werd doorgezet in de *Gesellschaften* die in de loop van de 19de en 20ste eeuw in Duitsland *en vogue* waren. Deze bestonden grotendeels bij de gratie van private schenkers uit industriële hoek. Ook aan het toenemende belang van industriële financiering werd voor het naoorlogse Duitsland een lezing gewijd.

Het *Historisches Institut* in Bern, het *Max und Elsa Beer-Brawant-Fonds* en de *Gesellschaft für Universitäts- und Wissenschaftsgeschichte* kunnen tevreden terugblikken op drie goed gevulde dagen waarin een ongelooflijk rijk en veelzijdig thema werd bespeeld. Wel kan men zich afvragen of het programma, met alle interessante perspectieven die een dergelijke lange termijnvisie met zich meebrengt, in tijd en ruimte niet wat te ambitieus was. En het daarom - zoals elk geslaagd colloquium - niet schreeuwt om een grondiger uitspitten van een aantal aspecten. Eerst en vooral blijft de kritiek overeind dat het congres, met

meer dan de helft van de lezingen, zoniet teveel op de Duitstalige landen en hun historische antecedenten gericht was, dan toch minstens niet ontsnapte aan een sterke gerichtheid op (bepaalde delen van) Europa. Betreurenswaard is onder meer het ontbreken van één of meerdere lezingen over de vraag waar de universiteiten op het Iberisch schiereiland, en hun dochterinstellingen in de ontzaglijke koloniale wereld, hun mosterd haalden. Ook inzicht in de situatie in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden had één van de conclusies in de slotdiscussie, dat universiteiten en wetenschappelijke instellingen in het Ancien Régime niet konden floreren onder vorsten en staten die aan 'grote politiek' deden, sterk kunnen nuanceren. Een actieve dynastieke politiek in onderwijsaangelegenheden zou juist wel eens een onderdeel kunnen gevormd hebben van diezelfde *grand politics* (vgl. Frijhoff, 1986). En tenslotte heeft de status van grootmacht de Republiek niet belet om instellingen met een internationale uitstraling te herbergen. Om kort te gaan, een geografische uitbreiding van het thema, en een grotere aandacht voor nieuwe vergelijkende studies en diepteonderzoek, hadden misschien andere resultaten opgeleverd, zeker voor het *Ancien Régime*.

Ten tweede viel het ons op, dat het thema 'financiering' niet echt werd doorgetrokken naar de sociale samenstelling van academische populaties, hun dito autonomie en de daarmee samenhangende socio-culturele en -politieke context waarin in het verleden kennis werd opgebouwd en doorgegeven – al werd hier en daar wel een voorzichtige aanzet gegeven. Vooral de lezingen over het *Ancien Régime* waren in dat opzicht enigszins teleurstellend, hoewel ook de historici van de hedendaagse tijd zich te vaak nauwgezet hielden aan het *bloss zeigen* hoe wetenschap en onderwijs tot op vandaag gefinancierd werden. Lessen in boekhouding dus, met enige overdrijving. Aansluiting bij een historische sociologie van wetenschappen (kennis) en wetenschappers (in de ruime zin van het woord), van in de twaalfde eeuw tot nu, werd daarbij naar ons gevoelen wat te weinig gezocht – waardoor we een beetje op onze honger bleven zitten. Wordt dus hopelijk vervolgd.

(Bruno Boute, Aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk
Onderzoek, K.U.Leuven, bruno.boute@arts.kuleuven.ac.be)
(Anuschka De Coster, Aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk
Onderzoek, Universiteit Gent, anuschka.decoster@rug.ac.be)

*Preparing the emergence of a University History Museum
at the Aristotle University of Thessaloniki, Greece*

Matoula Scaltsa - Konstantinos Arvanitis - Kleoniki Nikonanou

The Aristotle University of Thessaloniki was established in 1925. It was the second university founded in Greece after the University of Athens. It started to operate in 1926 having five faculties all housed in the building known today as the 'old building of the Faculty of Philosophy'. Since then, it has been expanded in terms of space, disciplines taught, personnel and students. Today, the Aristotle University of Thessaloniki (AUTH) with ten faculties, forty four Departments and a number of other foundations, seventy thousand under-and postgraduate students and four thousand academic staff and researchers has become the largest educational institution of the country.

In the summer of 2000, the Property Development and Management Company S.A. of AUTH (over which the Rector Professor Michalis Ag. Papadopoulos presided) and the AUTH's Senate decided to examine the possibility of establishing a museum that would present the history of the institution. The main purposes of establishing a museum of the history of the AUTH was to present:

- a. to the university community its own past and tradition by providing it with a meaningful and readable identity;
- b. to the Greek public the university's relation, firstly with the life of the city of Thessaloniki and, secondly, with the political and intellectual life of Greece in general;
- c. to the foreign visitors of the University a brief history of the development of Greece's largest university; and
- d. to all kinds of visitors the university's ability not only to produce knowledge, but to communicate this knowledge both to an expert and non-expert public through different ways;

Accordingly, the Company assigned Matoula Scaltsa, professor of Art History and Museology at the AUTH, to organise a research team. The team would have to explore the potential form(s) that a university history museum could take and submit a proposal according to the research's outcomes. The proposed forms of the museum could vary according to the museum mission, its potential collections, and the financial cost of its organisation and operation.

The team consisted of university professors (one museologist and art historian, two historians, one architect specialised in museums and exhibitions), and three young researchers (one archaeologist-museologist, one museum educator and one architect). The synthesis of the team was designed to ensure that the, prior to the museum's establishment, research would deal with the various issues related to the new museum: the historians would propose ways of documenting the university history; the museologists and the museum educator would prepare the ground for the new museum mainly by examining the nature of potential collections in relation to the museum's future needs (i.e. mission statement, collection policy, collection management, educational aims and programmes, etc.); and the architects would use the information from the rest of the team in order to house in the best possible way the museum and its functions.

The team began its work in November 2000 and set up from the beginning the aims of the project. The main aim was to identify material evidence inside or outside the campus, which could represent parts of the university history in a museum display. It was considered that the character and availability of this material would, also, suggest the character and the focus of the future museum. The second aim concerned the building of the new museum. The team would have to come up with architectural solutions that would result from - and respond to - the proposed potential forms of the museum. Both accommodation of the museum in an existing building and the construction of a new one were to be examined.

According to the above aims the team described two main directions that the project should follow. The first direction was to document material evidence, which could produce historical information about the university. The second was to record known historical information and then try to 'materialise' it for the needs of the museum.

Regarding the first direction, the nature of the project required a constructive co-operation with the university's departments and services. The history of the university is in fact the history of its various departments and institutions. Consequently, both historical information and its evidence needed to be looked up, first of all, in these departments. Therefore, the team tried in the first place to establish an ongoing communication channel with them. To achieve that, members of the research team had meetings with Deans of Faculties and Heads of Departments.

The goal of these preliminary meetings were threefold: firstly, to brief them about the project and the research conducted by the team, so that they would inform in turn the personnel of their department; secondly, to see how they

perceived the concept of a museum of the history of AUTH and note any possible recommendations or concerns they would have; and thirdly, to ask them to define the categories of any material evidence their department had about its history. The identification of the material was thought necessary for the efficiency of the research to follow. To secure the continuation and practicality of the communication with the departments, the team asked from their Heads to appoint a member of staff as the co-operator with the research team.

Based on the information given in these meetings, the team produced two types of documentation forms, one for material evidence and another for university events and activities. The forms covered the various categories of material that could be traced in the university and could be potentially part of the university history museum's collections.¹ These forms were sent to the departments and other university's institutions in order to be filled in as fully as possible. The aim of their distribution and completion was to have a picture of the type of the material owned by each department; material that could describe its history, in terms of events, people, departmental progress and research.

Simultaneously, the team started a second round of visits to the departments to meet the persons in charge, and agree with them the way that the information collection would follow. In these meetings the team had the opportunity to visit departmental storehouses and document there material useful for the university history museum.² In addition, the departments, through their representative, were asked to provide the team with a document that would outline a short history of the department and, also, describe the character of both the department and the discipline(s) it served. The purpose of this action was to have the voices and the opinions of the people who work at the university and they could be, perhaps, the most suitable to picture the life of the university.

¹ The categories were: machines-equipment-tools (not in use); tapes and videotapes for educational purposes; other educational material; photographs of academic and administrative staff; academic archives; records and files of past professors; furniture (not in use); art works; departmental prospectus; university readers; PhD theses; work of academics; university journals; other publications; theatrical-musical-dancing-etc groups; students' activities; honorary graduations; celebrations; degree congregations; conferences-symposiums-seminars; exhibitions; field trips; and excavations.

² This documentation included filling in the forms, taking photographs and shooting video of the objects or the place. Where needed, a short interview with the person in charge about the history and importance of the objects was conducted and recorded.

With this part of the research, the team came across a concern related to the type of the museum. If the museum was going to display the university's history and, consequently, to start building its collections, then the potential collection objects could increase drastically. Each machine, chair or (even) a university pen could gain a place in the future museum. Even if they are not related to important events of the university history, or to great professors; even if they are not just old, which can give them historical value, they still are aspects of the institution's life. They gain, apart from their functional value, another symbolic one, almost fetishist: the pen is not only a tool to write, but, because it is produced by the university, it becomes also part of its historical route and symbolises the university itself. The dilemma, then, is how can one exclude them from the collections, when lack of space or resources requires? Is the museum going to collect everything? Every chair, photo, tool, furniture or just one representative of each? Although answering these questions was what the future museum would have to do, the research team had to decide and let also the departments know what it was looking for; quality or quantity? The answer was, both. The departments were asked to record not only what kind of material evidence they had, but, also, how much. The justification of this solution was that the team did not want to shrink the choices that the museum staff would have after the establishment of the museum. In addition, the quantity of objects of a specific category could say something about the importance of this category for the particular department, suggest a potential exhibition theme, or, even, allow the consideration of a museum loan in the future.

The second direction of the research involved seeking historical information. Its form was mainly bibliographic. The team gathered any reference related to the history of the university in general or of the faculties and departments in particular.³ In addition, it was considered necessary to include, also, the history of Thessaloniki and Greece during the period of the university's operation (1925-2000). Furthermore, important world events of the time in question were considered. This information was inserted both chronologically and thematically in three electronic documentation forms made for this purpose:

- a. History of the Aristotle University of Thessaloniki
- b. History of Thessaloniki
- c. History of Greece and world history

³ Books and articles referring to the university history, publications on the occasion of anniversary celebrations of departments, journals and periodicals published by the university and photographic archives were included in the bibliographic research.

The aim of this study was to combine and compare the bibliographic information in order to have an overall picture of the social, political, economic and historical framework of the university's life; and to identify the role that the university had inside this framework in relation, also, to major events of the Greek and world history. This identification would then be followed by the search for relevant evidence that could be used in a museum display.

Apart from this bibliographic search, the team started to interview people of the university that had been related to specific historical moments, or had a long presence in the institution. This endeavour was focused primarily in retired professors or other former university personnel, in order to record and consequently save their historical memory. The hope was that these interviews would provide the team with historical information that had not yet been written; and to record the personal memories of these people, which could give the future museum an aura of the university's past.

The two above described directions of the research (search for material evidence and search for bibliographic information) were opposite. The first had as starting point material evidence and sought for the historical information behind the material. The second had as basis a historic fact, event or person and tried to find the material evidence that carried the particular information. Schematically, this research would be as follow:

Documentation of material evidence → production of historical information
Recording of historical information → search for material evidence

In this way, the team tried to secure that it would cover the university history from different points of view: from the point of the information that objects carried and the objects that a historical information could reveal. Consequently, the team would take under consideration the variety of the existing or, potential material when making their proposals.

Furthermore, the team came in touch with the other 'museums' or, rather specialised collections, of the university in order to discuss ways of co-operation. At the same time, it tried to find ways of potential use, or incorporation of part of existing university collections in the new museum. Currently, the university has seventeen such 'museums' and collections,⁴ which

⁴ Museum of Geology and Palaeontology, 2 Zoological Museums, 2 Botanical Museums (Herbariums), Collection of Fishes, Museum of Experimental Equipment of Physics, Museum of Pathological Anatomy, Museum of Crime, Museum of Medicine, Collection of embalmed animals,

can be described generally as scientific (in the way that they consist of objects relevant to various disciplines and subjects and their mainly use is for academic research and teaching). The endeavour of the team was to find out how collections like these could be seen in relation to the university history and consequently contribute to the new museum.

In addition, the research was directed to the finding of other university history museums in Greece and Europe.⁵ The team contacted most of these museums in order to find out if they displayed the history of the university, or they presented the various scientific collections of the university, as most university museums do. Where the first was the case, the team continued its contact, in order to establish a continuous link with these museums. It, also, visited some of them to have first hand information about their museological organisation.

During all this period, the team has managed to establish an ongoing communication with the university departments, which is regarded vital not only for the completion of the project, but, also, for the successful presence of the future museum. This communication has, also, meant that every time a department decides to dispose of any material not in use any more, the research team is called to check the material's potential place in the future museum. Moreover, information about material evidence and the documentation of the university's historical moments is being collected and, almost all the departments have responded to the call.

The first results of this procedure reveal the existence of material that could display the university history both diachronically and thematically. However, the number of the material varies from department to department and this variety depends mainly on the age of each department. The oldest the department, the most different categories of material can be traced. On the other hand, although the most recently established departments have a short history, their history seems to be better documented than their older counterparts.

The full results of this research and the following proposal to the university authorities are to come. However, the quality and quantity of the material already documented suggests that the future university history museum will be able to

Folklore collection, Museum of Archaeological Casts, Museum of Equipment of Psychology, Museum of architectural models, Theological Museum and Collection of constructions for children.

⁵ In Greece, there is one university history museum in Athens, which presents the history of the University of Athens. In Europe, most university history museums are found in the Netherlands.

exhibit the university's history in different ways and play an important role in the life of both the university and the city.

The team is due to submit its proposal by the end of 2001, having sourced and gathered to present a lot of oral, visual and material evidence.

*(Matoula Scaltsa, Professor of Art History and Museology, Aristotle University of Thessaloniki
Konstantinos Arvanitis, Archaeologist-Museologist, PhD student, University of Leicester
Kleoniki Nikonanou, Museum Educator, PhD student, Aristotle University of Thessaloniki)*

*Zestig jaar universitaire gezondheidszorg
aan de Universiteit van Amsterdam*

Rogier Overman

De geschiedenis van het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt kent een bijzonder gegeven: als pionier op het gebied van de studentengezondheidszorg werd de voorloper van het huidige Bureau Studentenartsen – de Stichting Universitaire Gezondheidszorg (UGZ) – in 1938 de eerste in Nederland opgerichte universitaire gezondheidsdienst ten behoeve van studenten. Zij diende als voorbeeld voor soortgelijke gezondheidsdiensten, die na de Tweede Wereldoorlog aan talloze universiteiten en hogescholen in het land werden opgericht.¹ Thans, anno 2001, zijn deze vrijwel allen weer opgedoekt², terwijl de Amsterdamse universitaire gezondheidsdienst floreert als nooit tevoren: jaarlijks staan er circa 15.000 patiënten ingeschreven bij het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt, waar acht parttime werkende artsen circa 35.000 arts-patiëntcontacten registreren.

¹ De UGZ aan de Rijksuniversiteit van Utrecht werd in 1940 opgericht; na de Tweede Wereldoorlog volgden universitaire gezondheidsdiensten aan universiteiten en hogescholen in onder meer Delft, Eindhoven, Enschede, Groningen, Leiden, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Wageningen en aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

² Alleen aan de Technische Universiteit in Delft bestaat nog een vergelijkbare gezondheidsdienst voor studenten. Daarnaast is er thans nog één studentenarts werkzaam aan de Landbouwwuniversiteit te Wageningen. In België zijn studentenartsen nog werkzaam aan onder meer universiteiten in Antwerpen, Brussel, Gent en Leuven.

Studentenproblemen

Dit opmerkelijke gegeven kan verklaard worden uit de bijzondere geschiedenis die de Amsterdamse studentenartsen in ruim zestig jaar hebben doorgemaakt. Eén van de belangrijkste kenmerken daarvan vormt de constante vraag van studenten van de UvA naar de dienstverlening van de Amsterdamse studentenartsen. Want wie dacht dat problemen rond de studie en relaties, geslachtsziekten en abortus, seksuele faalangst, doctoraalneuroses of ontgroeningsleed typische studenten kwalen zijn van deze tijd heeft het mis. Reeds in 1938 kwamen studenten van de UvA met een gevarieerd aanbod aan lichamelijke en geestelijke klachten naar het wekelijks spreekuur van de UGZ: voor de onschuldigste huidaandoening tot de meest gecompliceerde psychische problemen, seksuele voorlichting of aandoeningen aan het 'urogenitaal apparaat' en voor problemen rond alcoholisme, 'neurotische toestanden' en 'aangerichte schade door ruw optreden van het Corps.' Voor de Amsterdamse hoogleraar prof. dr. Gerard Carel Heringa (1890-1972) – die zich vanaf midden jaren twintig actief bezighield met het welzijn van studenten in Nederland en destijds initiatiefnemer was van de oprichting van de Amsterdamse UGZ – stond het dan ook vast dat 'studenten in de voor de gezondheid onbevredigende omstandigheden leven. Onttrokken aan gezinszorg, ten deele ook door psychische gesteldheid weinig geneigd die zorg te aanvaarden, weet een deel der studenten (...) niet het juiste midden te vinden tusschen ascetisme en overdaad.' Daar kwam nog bij dat studenten een verminderde weerstand hadden als gevolg van gebrekkige hygiëne, slechte voeding en verwaarloosde huisvesting; een leefsituatie die voor een verhoogde besmettingskans zorgde op de uiterst besmettelijke ziekte tuberculose. Aangezien deze ziekte eind jaren dertig talloze slachtoffers eiste onder de Nederlandse bevolking, vormde zij een reële bedreiging voor de studenten van de UvA en werd het tuberculoseonderzoek één van de belangrijkste activiteiten van de UGZ. Daarbij werden jaarlijks tussen de zes en zevenduizend studenten röntgenologisch op tuberculose onderzocht en preventief gevaccineerd. Dat gebeurde overigens zonder steriele naalden of spuiten, omdat het vaccineren met een voor iedere student aparte spuit 'massa-entingen praktisch onmogelijk zou maken.'

Mensa Academica

Voor hen die tuberculose onder de leden hadden restte niets anders dan enkele maanden kuren in het Nederlands Studenten Sanatorium (NSS) te Laren. Omdat de kosten van deze behandeling het studentenbudget te boven gingen, bood de UGZ de studenten een sanatoriumverzekering aan. Een soortgelijke verzekering tegen de hoge kosten van tandheelkundige ingrepen werd eveneens

wenselijk geacht: 'Is in het algemeen de tandheelkundige verzorging van ons volk in bedroevend achterlijke staat, erg is het te zien, hoevelen onder onzer aanstaande doktoren, juristen, leeraren en bedrijfsleiders reeds in hun studententijd rondlopen met een schromelijk verwaarloosden mond,' zo meende de sociaal bewogen Heringa. Omdat studenten hun geld bovendien liever uitgaven aan andere zaken dan een gezonde voeding, was het met hun voedselvoorziening eveneens treurig gesteld. Toen dit werd versterkt door de dreigende voedseltekorten na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, nam Heringa het opnieuw voor de studenten op: in 1940 werd op zijn initiatief en onder auspiciën van de UGZ de Mensa Academica opgericht, die de voedselvoorziening voor studenten van de UvA tijdens de oorlog ging verzorgen.

Tweede Wereldoorlog

De Tweede Wereldoorlog vormde een reële bedreiging voor de Amsterdamse UGZ. Nadat eerder al op last van de bezetter alle joodse hoogleraren en docenten waren geschorst of ontslagen, werd in april 1941 een numerus clausus ingevoerd voor alle joodse studenten. In oktober 1941 volgde een verordening betreffende de joodse deelname aan verenigingen van personen en stichtingen zonder economisch doel. Het gevolg was dat veel joodse deelnemers van de UGZ hun lidmaatschap opzegden en sindsdien buiten het bereik van de medische hulpverlening vielen. Ook de onder auspiciën van de UGZ opgezette Mensa kreeg het zwaar te verduren: als gevolg van razzia's onder studenten werd de Mensa in februari 1943 gesloten. Nadat de Duisters de loyaliteitsverklaring hadden doorgevoerd werden vanaf maart 1943 tenslotte alle overige activiteiten van de UGZ eveneens opgeschort.

Ook UGZ-voorzitter Heringa verdween van het toneel, omdat hij als één van de leiders betrokken was bij het landelijke artsenverzet Medisch Contact. In die hoedanigheid trachtte hij op 5 december 1941 enkele duizenden door artsen ondertekende protestbrieven aan Rijkscommissaris Seyss-Inquart te overhandigen uit protest tegen de instelling van de Artsenkamer. In latere oorlogsjaren werd hij gevangen genomen en naar kamp Amersfoort overgebracht. Op persoonlijk bevel van Seyss-Inquart werd hij uit zijn hoogleraarfunctie ontslagen en naar Assen verbannen. Desondanks vertoonde hij zich daarna 'op straffe van groot levensgevaar' nog regelmatig in Amsterdam, waar hij zich ontpopte als initiator van het landelijke Hooglerarenverzet, dat sluiting van het officiële onderwijs nastreefde en het clandestiene onderwijs ging coördineren. Hoewel hij door deze activiteiten als een belangrijk verzetsman kan worden beschouwd, heeft de Duitse bezetter Heringa nooit als zodanig

kunnen ontmaskeren – ook niet tijdens zijn gevangenschap in het concentratiekamp Amersfoort, het strafkamp in Haren en de beruchte gevangenis in Scheveningen.³

Direct na de Tweede Wereldoorlog werden de activiteiten van de Amsterdamse UGZ met hernieuwde energie hervat. Omdat veel studenten met psychische problemen bleken te kampen door het ervaren oorlogsleed, werd er een psychiatrisch spreekuur ingesteld dat later uitgroeide tot het huidige Bureau Studentenpsychologen. Bovendien werd er vanaf 1945 een dagelijks medisch spreekuur gehouden door de eerste universiteitsarts aan de UvA: C. Bellaar Spruyt. Daarmee voldeed de UGZ nagenoeg geheel aan de eisen die de landelijke overheid in 1956 stelde aan de inmiddels talrijke opgerichte universitaire gezondheidsdiensten in Nederland

Seksuele voorlichting

Hoewel de seksuele revolutie pas in de jaren zestig tot volle wasdom kwam, gaf de UGZ in de jaren vijftig reeds de eerste aanzet tot het houden van voorlichtingsavonden op het gebied van seksualiteit: in de pauze konden studenten schriftelijk en anoniem vragen stellen, die door de aanwezige dominee werden beoordeeld en al dan niet in besloten kring werden besproken. Een en ander kreeg een vervolg in de jaren zestig toen studenten werden geconfronteerd met de psychische druk van het seksueel presteren als gevolg van het gestimuleerde seksueel enthousiasme door de seksuele revolutie: in samenwerking met de in 1945 opgerichte Algemene Studenten Vereniging Amsterdam (ASVA) organiseerde de studentenartsen een 'Sexuele Marathon', waarbij de student-discussieleiders op het hart werd gedrukt hun eigen 'vakautoriteit' en het 'feitelijk biologisch gebeuren' buiten beschouwing te laten, zodat alleen emotioneel-erotische problemen besproken zouden worden. De studentenartsen – die sinds 1961 als zodanig werden omschreven – kwamen de gevolgen van de seksuele revolutie overigens ook duidelijk tegen op hun spreekuur: een explosief gestegen vraag naar anticonceptiemiddelen, een toename van geslachtsziekten of aandoeningen 'onder de gordel' en een verhoogde vraag om verwijzingen naar abortusklinieken.

³ Een gedetailleerd overzicht van de ontwikkelingen van de UvA tijdens de Tweede Wereldoorlog geeft: P.J. Knegtmans, *Een kwetsbaar centrum van de geest. De Universiteit van Amsterdam tussen 1935 en 1950* (Amsterdam 1998).

Hoogoplopende conflicten

Nog in de jaren 'zestig kwam de landelijke overheid met nieuwe richtlijnen voor de universitaire gezondheidsdiensten in Nederland: universiteits- en studentenartsen moesten samenwerken met de plaatselijke huisartsen, vooral op het gebied van de curatieve (=huisartsgeneeskundige) hulpverlening. In Amsterdam verliep deze samenwerking allerm minst vlekkeloos en kwam het zelfs tot hoog oplopende conflicten tussen het College van Bestuur van de UvA namens de studentenartsen en de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst (KNMG) namens de plaatselijke huisartsen. Het gevolg was dat het CvB de curatieve hulpverlening in de jaren zeventig wenste af te stoten, overigens tegen de wil van de overheid én de studentenartsen.

Nadat de scheiding tussen preventieve en curatieve zorg in de praktijk niet bleek te werken, werd in 1981 een 24-uurs, continue medische dienstverlening ingesteld waarbij de studentenartsen zowel preventieve als curatieve zorg verleenden. Omdat zij volgens de Verenigde Amsterdamse Ziekenfondsen (VAZ) en later de Ziekenfondsen Amsterdam en Omstreken (het ZAO) een categorale beperking hanteerden, werden de studentenartsen echter niet toegelaten als huisarts-medewerker bij de ziekenfondsen. Omdat dit juist nodig was om inkomsten te kunnen genereren uit de geneeskundige hulp aan ziekenfondspatiënten, werd de huisartsenpraktijk Oude Turfmarkt opgericht die zowel aan studenten als niet-studenten medische hulp kon bieden. Op dat moment bevonden de studentenartsen zich in de voor Nederland unieke situatie dat zij als zelfstandig gevestigde huisartsen in loondienst werkzaam waren met de UvA als werkgever. Omdat zowel het ZAO als de Ziekenfondsraad deze constructie echter als een bedreiging zagen voor de onafhankelijkheid van de beroepsgroep, werd het gebruikersrecht van de panden van de UvA en de beroepsonafhankelijkheid vervolgens formeel vastgelegd in een professioneel statuut. Daardoor werden de studentenartsen alsnog erkend en voldeden zij aan alle wettelijke regels voor het uitoefenen van een huisartsenpraktijk.

Wetenschappelijk onderzoek

In de jaren tachtig en begin jaren negentig hebben de studentenartsen een aanzienlijke hoeveelheid wetenschappelijk onderzoek verricht op basis van hun spreekuurregistraties: onder meer op het gebied van psychische en psychosomatische klachten onder UvA-studenten, seksueel en fysiek geweld, anticonceptie en kindrewens, het arbeidsklimaat van studenten, subjectief ervaren gezondheid en studiebeleving en naar de symptomen van HIV-geïnfekteerden en met AIDS besmette patiënten. De meeste van deze onderwerpen werden behandeld in een stroom van wetenschappelijke

publicaties in onder meer de vaktijdschriften *Huisarts en Wetenschap* en het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (NTvG)*. Bovendien werden zij in de jaren negentig aangemerkt als Gele Koorts Vaccinatiecentrum.

Succesvolle verzelfstandiging

Eveneens begin jaren negentig werd de landelijke, wettelijk geregelde ziektekostenverzekering voor studenten ingevoerd, waarmee de bestaansreden van de universitaire gezondheidsdiensten in Nederland – een goedkope, medische dienstverlening ten behoeve van studenten – kwam te vervallen en de meeste van hen werden opgedoekt. Voor het CvB van de UvA was dit een gegronde reden om de subsidieverlening aan de Amsterdamse studentenartsen grotendeels te staken en het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt te laten verzelfstandigen. Dat betekende dat op den duur alle subsidies kwamen te vervallen en het Bureau Studentenartsen een bedrijfsmatige aanpak van de praktijkvoering moesten gaan bewerkstelligen. Het gevolg was dat ook HBO-studenten tot de doelgroep van de studentenartsen gingen behoren en dat de dienstverlening primair op de huisartsgeneeskundige hulp werd gericht. Het resultaat daarvan is dat het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt thans een succesvol verzelfstandigde en druk bezochte studentvoorziening van de UvA is.

Bovenstaand artikel is gebaseerd op: Rogier Overman, *Studenten op Spreekuur*, 232 blz., geïllustreerd. ISBN 90-9014694-6, boekhandelprijs HFL 35,00; met kortingsbon HFL 25,00 (exclusief HFL 7,50 als bijdrage in de verzendkosten). Voor België: 22,70 Euro (inclusief verzendkosten). Bestellen via: 020-6261561 of rogieroverman@hotmail.com Het boek handelt over zestig jaar zorg voor studenten door het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt van de Universiteit van Amsterdam en beschrijft de turbulente geschiedenis van de universitaire gezondheidszorg aan de Universiteit van Amsterdam.

(Rogier Overman)

Onderzoeksprojecten / Projets de recherches

Toon Quaghebeur

*De Leuvense theologen en hun rol in Kerk en Staat,
polemie en politiek van 1617 tot 1730*

Deze studie wil een bijdrage zijn tot de Leuvense universiteitsgeschiedenis en onderzoekt het drievoudig functioneren van de Leuvense theologische Faculteit binnen Universiteit, Kerk en politiek. De 17de-eeuwse Faculteit was geen gesloten en op zichzelf draaiend wereldje. Nagaan welke invloeden de Faculteit van theologie onderging en hoe zij op haar beurt invloed uitoefende, is de eerste bedoeling van deze studie. We gaan op zoek naar de plaats van de Leuvense theologische Faculteit in de brede context van de hele Universiteit, van de Rooms Katholieke Kerk en van het sociaal-politieke geheel van de Spaanse en Oostenrijkse Nederlanden.

Een zo veelzijdige realiteit als een eeuw geschiedenis van een theologische Faculteit heeft op de eerste plaats haar institutionele, sociale, wetenschapshistorische en economische aspecten. Een tweede luik betreft de relaties tussen de Faculteit en het episcopaat. We belichten de intense interactie tussen de Leuvense Faculteit en de bisschoppen en onderzoeken de houding van de Leuvense professoren ten aanzien van de katholieke hervorming die in de besluiten van het concilie van Trente een hoogtepunt had gekend. Dat Rome op het domein van kerkbestuur zeker geen toonbeeld van consistent beleid was ten overstaan van de Leuvense theologische Faculteit, de jezuïeten en het episcopaat verdient zeker bijzondere aandacht. De 17de-eeuwse theologen zijn vooral interessant omdat zij naast theologische, ook een niet geringe politieke activiteit hebben ontplooid. Dit vormt het derde domein van ons onderzoek. De impact van de Leuvense Faculteit op de houding van de clerici ten aanzien van het wereldlijk gezag in Brussel, Parijs, Den Haag of Londen zal ook aan bod komen.

We willen vooral oog hebben voor de manier waarop de diverse overheden zich bemoeien met, of door één der partijen betrokken worden in het theologische of politieke debat dat op een bepaald moment binnen de Leuvense theologische Faculteit wordt gevoerd. In het spanningsveld tussen Universiteit, wereldlijke overheid en Kerk proberen de diverse interne machtsgeledingen een evenwicht te vinden. Faculteit en Universiteit, paus, (inter-)nuntius en bisschoppen, koning of keizer, gouverneur en collaterale raden houden elkaar in het gareel. Heel wat personen behoren tot meerdere kampen. Het machtspeel rond de benoemingen binnen de Faculteit theologie vormt een mooi voorbeeld

van de wisselende invloeden en allianties op de verschillende niveau's. Met deze studie willen we een antwoord bieden op de vraag naar de eigen koers van de Leuvense Faculteit theologie in het machts- en rechtsvacuüm dat zo kenmerkend was voor het toenmalig oorlogvoerend christelijk Europa.

Het onderzoek neemt het jaar 1617 als begindatum. Na de crisis van de 16de eeuw onderwierpen de aartshertogen in 1606-1617 de hele Universiteit aan een grondige visitatie. De neerslag hiervan werd in 1617 uitgevaardigd en bleef als een nieuwe 'grondwet' het hele universitaire leven bepalen tot onder Jozef II. De einddatum 1730 betekende op een dubbele manier een breuk in de geschiedenis van de Faculteit van theologie. In dat jaar vond de definitieve liquidatie van de jansenistische oppositie binnen de Universiteit plaats; rond dat jaar overleden bovendien nagenoeg alle leden van de Faculteit die in de controverse een rol hadden gespeeld.

(Toon Quaghebeur)

Matthijs van Otegem

A bibliography of the works of Descartes (1637-1704)

The philosophy of Descartes has been very influential in the development of the universities in the Dutch Republic in the seventeenth century. Utrecht University was the first place where his philosophy was taught... and contested by the professors of theology. Not only in Utrecht but also in Leiden the Cartesian system aroused the tempers. Descartes' ideas have played an interesting role in the substitution of an Aristotelian system of education for a modern curriculum. Since March 1998 I have been working as a Ph.D. student on an analytical bibliography of the works of Descartes, printed between 1637 and 1704. In this note I will provide a short summary of the results of my research and their significance for the study of the history of the Dutch universities in the early modern period.

In 1637 Descartes published his first book: *Discours de la methode* with the essays the *Dioptrique*, the *Meteores*, and *Geometrie*. He distributed 200 (!) presentation copies among scholars all over Europe and after this publication

his name was established.¹ Whereas Maire in Leiden printed the *Discours*, soon the Amsterdam Elzevier house would become Descartes' home office. Elzevier published nearly all first editions of Descartes' works during his life, among which: *Epistola ad Voetium* (1643), *Principia* and *Specimina* (both 1644) and the *Passions de l'Ame* (1649).² During the second half of the seventeenth century the Elzevier printing house would issue a continuous stream of editions of the works of Descartes. In 1650 Elzevier compiled the *Meditationes*, *Principia*, *Specimina* and *Passiones* in one set and sold them under the general title *Opera Philosophica*. This strategy appeared to be very successful and was continued by the Amsterdam Company of Blaeu after the Elzevier house was dissolved in 1680. From the *Discours* in 1637 until the second edition of the *Opuscula posthuma* 148 editions were published of Descartes' works.

For the study of university history three aspects of my bibliography may be interesting. Firstly, this is the first bibliography of Descartes that lists all editions in whatever language they were published. Therefore it provides a panoramic view of the spread of the works of Descartes over early modern Europe. Based on the number of editions, the Dutch Universities were clearly the earliest centres where Descartes' ideas were studied. Elzevier's Latin editions in quarto were meant for an academic readership, but not every student would have been able to afford these books. Considering the luxury style of the *Opera Philosophica* editions, Elzevier's customers had to be of considerable wealth. These books were sold all over Europe and hardly any Latin editions were printed outside the Netherlands.³ Surprisingly enough, the first edition of the collected works in the seventeenth century was not published in Latin or French, but in Dutch! The economic prosperity in the Dutch Golden Age had generated a rich class of burgers, without academic education but interested in the new developments in Dutch intellectual life. Also in France many editions were published in the vernacular, not meant to be used at the universities but

¹ The presentation copies do not differ from the others, so they are difficult to recognise. Until now I succeeded to recover 4 copies: P.C. Hooft's in Amsterdam, Cardinal Barbarini's in Rome, and the copies of Marin Mersenne and Sir Kenelm Digby in Paris. In total I examined 25 copies, but it should be added that the book is certainly not rare.

² The *Meditationes* were printed in Paris in 1641, but Elzevier already published a second edition in 1642.

³ A few exceptions can be noted though: in 1664 a set of the *Opera Philosophica* was published in London albeit without this general title. In Germany only at the very end of the seventeenth century the works of Descartes were published (Frankfurt a/M. 1692-1697).

for the intellectual upper class.⁴ The same applies to England, where translations were published of the *Discours*, *Passions* and the *Meditations*.

On account of the listings of printed editions it can be concluded that the early introduction of Descartes' philosophy at the Dutch (and a few northern German) universities is an exceptional case. It would take until the end of the seventeenth century until Cartesianism obtained a foothold at the universities abroad. Furthermore, it can be concluded that the universities in the southern Netherlands rather match the French situation rather than the Dutch. The strong position of the Catholic Church in Belgium prevented Cartesian philosophy from breaking through.⁵

Secondly, by reconstructing the printing history of the works of Descartes it becomes clear that many a Dutch scholar was involved in the process already before the text had come about. A good example is the publication of the *Discours de la Methode*. Descartes had never published a book before and was not experienced in matters of printing. He was determined to approach the Leiden Elzeviers, but since he lived in Utrecht at the time he had to move if he wanted to supervise the printing and to correct the proofs himself. The reasons for this choice have long been unclear.⁶ It is unlikely that Descartes without any introduction would have approached them himself: he needed someone to introduce him to the Elzeviers. Probably it was Golius, the Leiden professor of mathematics, who helped Descartes to establish contact with them. Since in 1625 the Elzeviers had bought the printing office from Golius' predecessor, Erpenius, Golius had been an intermediary between them and the Leiden

⁴ Many of them used Descartes' philosophy as a guidebook to cure them from the discomforts of every day life. See for instance the following fragment of a letter of 23 August 1673 of Mme. de Sévigné to the Countess de Bussy Rabutin: 'je vous conseille de vous faire instruire de la philosophie de Descartes: Mlles de Bussy l'apprendront plus vite qu'aucun jeu. Pour moi, je la trouve délicieuse, non-seulement parce qu'elle détrompe d'un million d'erreurs où est tout le monde, mais encore parce qu'elle apprend à raisonner juste. Sans elle nous serions morts d'ennui dans cette province' (*Madame de Sévigné, Lettres*. G. Gailly ed. (3 vols.; Paris 1953-1957).

⁵ See for instance the introduction of the Louvain professor of medicine, Vopiscus Fortunatus Plempius, to his *Fundamenta medicinae* (1665). Plempius maintained that Cartesian philosophy did not stand firm and that it contravened the principles of the Church. Therefore the Louvain faculty of theology had condemned several of Descartes' principles. See also the review of Plempius' book in the *Journal des Sçavans*, I, p. 242-243.

⁶ Baillet suggested that at first Descartes tried to find a French publisher, but decided on Elzevier as a second choice (A. Baillet, *La vie de Monsieur Des Cartes* (2 vols.; Paris 1691); I, p. 274-275). However in this case the opinion of Descartes' biographer should not be followed: only as late as in 1636 Descartes mentions this possibility.

University.⁷ In other words, it was rather Golius who chose the publisher for the *Discours* than Descartes. This is the solution to the seeming contrast that Gaukroger mentions in his *Intellectual biography*.⁸ Descartes did not deliberately choose a publishing house closely related to Copernicanism, but he chose a company of good quality to which the Copernicanist professor Golius introduced him. Despite Golius's mediation however, Descartes could not agree with the Elzeviers on the printing and eventually had the *Discours* printed by Jean Maire, who had been a publisher in Leiden since 1603.⁹

The final point in the bibliography that may be of interest to those interested in the history of universities is the index of owner entries in the copies of the works of Descartes I examined. The entries allow studying the reception of Descartes' ideas in another way than could be done until now. The *Principia* was often used as a schoolbook and the contemporary annotations in some of the copies offer a glimpse into the educational practises at the time. One of the finest examples is the copy of the Leiden professor of philosophy Wolfgang Senguerd (1646-1724).¹⁰ His copy of the *Opera philosophica* (Amsterdam: Elzevier, 1664) is interleaved with blanks and especially the *Principia* contains many annotations in his handwriting. However, most of the owner entries in Dutch libraries are of professors in the 'second Golden Age': Herman Bavinck (1854-1921) at the Vrije Universiteit in Amsterdam, Gerardus Bolland (1854-1922) in Leiden, and Gerard Heymans (1857-1930) in Groningen. Of each owner a short biographical sketch is provided in the bibliography.

⁷ In 1630 he had helped the Elzeviers with the engagement of a type cutter who could make Arabic printing types, and a year later he mediated in a dispute between the publishers and the University (P.C. Molhuysen and P.J. Blok, *Nieuw Nederlandsch biografisch woordenboek*. (10 vols.; Leiden, 1911-37); II, p. 147 and 161).

⁸ 'The fact that Descartes should have first thought of a publishing house so closely associated with Galileo and Copernicanism contrasts strongly with his caution in other respects, for he not only had left cosmological theory out but wanted to publish the works anonymously. This surely indicates a significant degree of indecision in Descartes' mind, which is hardly surprising' (S. Gaukroger, *Descartes; an intellectual biography* (Oxford 1995); p. 321).

⁹ J.A. Gruys and C. de Wolf, *Thesaurus 1473-1800, Nederlandse boekdrukkers en boekverkopers; met plaatsen en jaren van werkzaamheid* (Nieuwkoop 1989); p. 118.

¹⁰ Wolfgang Senguerdus (also Senkward) was appointed professor of philosophy at Leiden University in 1665. He published many philosophical disputations, mostly at the Leiden Elzevier office. Furthermore he made a catalogue of the Leiden University library, of which he had succeeded Spanheim as a supervisor in 1701. The copy of the *Opera* is preserved in the Leiden University library. In Utrecht a copy of *Le Monde* (Paris 1664) is kept of Arnoldus Senguerdus (1610-1668), father of the former, and professor of philosophy at Utrecht University between 1636 and 1648.

It can be concluded that the publication of the works of Descartes in the seventeenth century can hardly be studied separately from the development of academic life in that period. I hope that my bibliography will stimulate other scholars to further investigations in this fascinating field.

(Matthijs van Otegem, Dept. of Philosophy, Utrecht University,
Otegem@phil.uu.nl)

Pieter Dhondt

*De invloed van Franse en Duitse universiteitsmodellen op de ontwikkeling van het
Belgisch universitair onderwijs in de negentiende eeuw, vergeleken met de
Nederlandse situatie*

In de Sorbonne- en Bolognaverklaringen van respectievelijk 1998 en 1999 wordt gezocht naar een gemeenschappelijk Europees 'model' voor de structuur van het hoger en universitair onderwijs. Om de discussies hierover zuiver te laten verlopen, is er nood aan inzicht in de achtergrond van de universiteiten. Terwijl de ontwikkeling van het universitair onderwijs gedurende de voorbije twee eeuwen in landen als Duitsland, Nederland of Groot-Brittannië reeds grondig werd bestudeerd, ontbreekt een dergelijk onderzoek voor België.

Het universitaire landschap in het negentiende-eeuwse Europa werd beheerst door de rivaliteit tussen Frankrijk en de Duitstalige gebieden. In Frankrijk overheersten de eerder utilitaristisch geïnspireerde vakscholen, ingericht per specialisme. In de Duitstalige gebieden werd geleidelijk het zogenaamde Humboldtmodel toonaangevend. Deze Humboldtse universiteit werd, in tegenstelling tot haar Franse tegenhanger, gekenmerkt door het principe van de *Einheit der Wissenschaft* en het anti-utilitaristische ideaal van de zuivere en belangeloze wetenschap. Om dit te bereiken diende zowel de individuele student als de universiteit in haar geheel zich te kunnen ontwikkelen in *Einsamkeit und Freiheit* of, met andere woorden, in volledige autonomie ten opzichte van kerk en staat.

De universiteiten van de Zuidelijke Nederlanden en het latere België stonden letterlijk tussen deze twee universiteitsmodellen in en ondergingen de invloed van beide. In het begin van de negentiende eeuw trachtte de Franse overheid op een radicale manier het Franse model te introduceren. Vanaf de tweede helft van de eeuw namen de Belgische universiteiten op een veel implicietere manier elementen over van de leidende Duitse universiteiten. Deze beide universiteitsmodellen

kunnen evenwel niet worden beschouwd als eenduidig vaststaande entiteiten waarvan de Belgische universiteiten, al dan niet onder dwang, een aantal kenmerken overnamen. Het bovenstaande beeld is dus onvoldoende genuanceerd. Men kan zich immers de vraag stellen of de Belgische universiteiten in de loop van de negentiende eeuw geen eigen dynamiek ontwikkelden. Hoe ver ging de invloed van het Franse en Duitse model concreet? Ondergingen de universiteiten uit de Zuidelijke Nederlanden en het latere België deze invloed gewoon of was er sprake van een meer actief proces waarin ze hun eigen systeem creëerden, zijnde een mengvorm tussen het Franse en het Duitse model? Hoe verschilde deze ontwikkeling van de situatie in de Noordelijke Nederlanden en het latere Nederland en hoe verliepen de relaties op dit vlak tussen de universiteiten uit België en Nederland onderling?

Het thema van dit project sluit zeer nauw aan bij een groeiende internationale tendens binnen het vakgebied van de universiteitsgeschiedenis. Hierin wordt, mede onder invloed van de huidige zoektocht naar een Europees 'universiteitsmodel', steeds meer aandacht geschonken aan de contacten tussen universiteiten in Europa. Zeker de invloed van het Duitse universiteitsmodel op het einde van de negentiende eeuw is een actueel onderzoeksthema. Zo vond in september 1999 nog een congres hierover plaats met als titel *Humboldt International. Der Export des deutschen Universitätsmodells im 19. und 20. Jahrhundert*.

Belgische historici hebben zich nog in mindere mate aangesloten bij deze nieuwe richting, waarbij niet meer uitsluitend de geschiedenis van de eigen universiteit centraal staat. Hoewel dit een te veralgemenend beeld is, blijft het onderzoek nog erg geconcentreerd per universiteit met telkens één of meerdere specialisten. Universiteitsoverschrijdend onderzoek is wel al verricht over de ontwikkeling van bepaalde wetenschappelijke disciplines (bijvoorbeeld geneeskunde) of over de internationale contacten tussen universiteiten in de Nieuwe Tijd. Een diepgravende studie over de ontwikkeling van het Belgisch universitair onderwijs in de negentiende eeuw en meer specifiek over de Franse en Duitse invloed hierop ontbreekt echter.

Het onderzoek wordt chronologisch ingedeeld in vier perioden: 1. de introductie van het Franse universiteitsmodel in de Nederlanden tijdens de heerschappij van Napoleon, 2. de centralistische anti-Franse onderwijspolitiek van Willem I, 3. het universitaire landschap na de Belgische onafhankelijkheid: anti-Frans en anti-Nederlands?, 4. de toenemende Duitse invloed vanaf de Duitse eenmaking tot en met de hervorming van het hoger onderwijs omstreeks 1890. Elke periode wordt op twee manieren benaderd, ten eerste de feitelijke ontwikkeling van de organisatie van het universitair onderwijs en ten tweede de

ontwikkeling van de ideologische debatten die er rond werden gevoerd. Hierbij komen telkens twee aspecten aan bod. Enerzijds wordt op basis van eigen onderzoek ingegaan op de ontwikkeling van het betreffende thema in 'België', anderzijds, wordt, voornamelijk met behulp van bestaand onderzoek, een vergelijking gemaakt met de situatie op dat vlak in Nederland. Want hoewel in Nederland onderzoek naar de invloed van buitenlandse modellen op het universitaire systeem wel reeds bestaat, zijn ook daar de relaties tussen de universiteiten uit de beide Nederlanden onderling meestal buiten beschouwing gelaten. Aangezien beide landen gedurende vijftien jaren toch een eenheid hebben gevormd, is het zinvol om de universitaire ontwikkelingen voor, tijdens en na deze periode met elkaar te vergelijken.

Vooraf dient duidelijk omschreven te worden wat onder universitair onderwijs wordt verstaan. Zeker op het einde van de achttiende en in het begin van de negentiende eeuw was de scheiding tussen de verschillende onderwijsniveaus (lager, middelbaar en hoger, al dan niet universitair, onderwijs) erg onduidelijk. In de Franse tijd bestonden er in de Zuidelijke Nederlanden weliswaar afzonderlijke instellingen voor middelbaar en hoger onderwijs, maar het onderscheid tussen de beide niveaus was helemaal niet zo strikt onder andere door de vele personele banden tussen de verschillende scholen. Zo gaven veel leraren aan het lyceum van Brussel eveneens les aan de faculteit letteren of de faculteit wetenschappen, die vanaf 1808 werden geïncorporeerd in de Keizerlijke Universiteit. Gedurende de hele negentiende eeuw definieerde de universiteit zichzelf hoofdzakelijk door het onderscheid zowel met het middelbaar als met andere instellingen voor hoger onderwijs te beklemtonen. Hoewel het onderzoek zich toespitst op het universitair onderwijs in de strikte zin van het woord, kunnen deze 'concurrerende' instellingen, zoals de hogescholen, daarom zeker niet volledig buiten beschouwing worden gelaten.

De eerste benadering betreft, zoals vermeld, het onderzoek naar de feitelijke ontwikkeling van het universitair onderwijs in de Zuidelijke Nederlanden, later België. Concreet wordt hier nagegaan welke disciplines de meeste aandacht kregen, hoe ze werden onderwezen, of en hoe er seminaries werden georganiseerd, op welke manier een student zijn curriculum samenstelde, hoe de examens werden afgenomen, welke positie de universiteit innam tegenover de staat en dergelijke meer. De bedoeling is vooral na te gaan in hoeverre deze ontwikkeling werd beïnvloed door Franse, Nederlandse en/of Duitse voorbeelden. Viel bijvoorbeeld de Franse vakschool met duidelijk van elkaar gescheiden specialismen volledig weg als model na 1815? Waren er noemenswaardige verschillen in de overname van door Frankrijk geïnspireerde

principes (bijvoorbeeld de regulering door de overheid) tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden? Is het vermoeden dat de typisch Belgische vrije universiteiten gemakkelijker elementen uit andere universiteitsmodellen overnamen terecht? En zo ja, hoe is dit dan te verklaren? Vermits het, binnen het tijdsbestek van een doctoraatsonderzoek, onmogelijk is om de ontwikkeling van het volledige aanbod van universitair onderwijs te onderzoeken, worden enkele vakgebieden geselecteerd en meer in detail bestudeerd.

De belangrijkste bronnen om een beeld te krijgen van deze feitelijke organisatie van het universitair onderwijs zijn uiteraard de statuten van de verschillende universiteiten en faculteiten, maar ook de uitgevaardigde wetten en besluiten met betrekking tot het hoger onderwijs. Het ministerie van binnenlandse zaken/onderwijs speelde zeker met betrekking tot deze feitelijke ontwikkeling een doorslaggevende rol. Deze juridische en administratieve bronnen kunnen dan in tweede instantie worden aangevuld met meer gepersonaliseerde documenten zoals brieven, artikelen, monografieën, collegeverslagen en zo meer van hoogleraren en studenten. Veel aanpassingen in het universitair onderwijs werden immers doorgevoerd onder druk van hoogleraren die als student één of meerdere jaren aan een buitenlandse universiteit hadden gestudeerd of onder druk van buitenlandse hoogleraren die in België of Nederland hebben gedoceerd.

De tweede benadering, die uiteraard zeer nauw met de eerste verbonden is, betreft het onderzoek naar de ontwikkeling van de ideologische debatten. De kernvraag is nu niet meer wát er feitelijk veranderde in de universiteiten, maar op welke manier over deze veranderingen werd gediscussieerd. Zo stonden Belgische en Nederlandse universiteiten bijvoorbeeld na de Belgische onafhankelijkheid eerder vijandig tegenover elkaar, maar of dit beeld ook opgaat voor de tweede helft van de negentiende eeuw is eigenlijk niet geweten. Een andere vraag is hoe het invoeren werd gelegitimeerd van de Duitse seminaries, die in beide landen gebeurde vanaf de jaren 1880? Werden ze zonder meer gekopieerd naar het eigen systeem, werden ze zeer expliciet beschreven als een Duits ideaal dat absoluut moest worden overgenomen of werden ze gezien als een eerder toevallig Duits principe dat evenwel bijzonder goed paste in het zich ontwikkelende eigen nationale onderwijssysteem? Het vermoeden bestaat dat de feitelijke invloed van het Duitse universiteitsmodel in België veel beperkter was dan in Nederland. De Belgische universiteiten stonden immers, veel meer dan hun Nederlandse tegenhangers, onder blijvende Franse druk. Als een soort reactie hiertegen gingen ze zich echter op ideologisch vlak veel nauwer verbinden met de klassieke Duitse universiteit, die dikwijls zeer expliciet als ideaal naar voor werd geschoven. In Nederland trachtte men daarentegen

vermoedelijk eerder een eigen universiteitssysteem op te bouwen, onafhankelijk van Franse, Duitse of andere voorbeelden. Nederlandse universiteiten kenden reeds in de Nieuwe Tijd enigszins eigen tradities en de Franse Revolutie betekende daar veel minder een breuk met het verleden dan in België.

Terwijl alle universitaire disciplines feitelijk werden beïnvloed door Franse en/of Duitse idealen en principes, werden de ideologische debatten voornamelijk gevoerd door hoogleraren uit de humane wetenschappen. Zij waren, zeker in vergelijking met hun collega's uit de exacte wetenschappen, veel gevoeliger voor de opkomende nationale retoriek.

De bronnenbasis voor deze tweede benadering is zeer divers en wordt gevormd door wetenschappelijke artikelen en monografieën van de betrokken hoogleraren, hun briefwisseling, de verslagen van de discussies in de academische senaat of de betrokken faculteitsraden en de minuten van de relevante parlementaire debatten.

In zijn proefschrift *Universiteit tussen vorming en opleiding. De modernisering van de Nederlandse universiteiten in de negentiende eeuw* (1992) relateert Joseph Wachelder zeer sterk de visie dat Nederland een Duits model zou hebben overgenomen en verklaart hij de hervormingen in de Nederlandse universiteiten veeleer aan de hand van een model van modernisering. Of dit beeld ook opgaat voor de Belgische universiteiten zal uit dit onderzoek moeten blijken. In elk geval 'maakten negentiende-eeuwse Belgische rapporten over het hoger onderwijs constant verwijzingen naar Duitsland', aldus de Franse historicus Jacob.¹ Een vraag blijft dus hoe groot de kloof was tussen deze ideologische debatten en de feitelijke ontwikkeling van het universitair onderwijs.

Pieter Dhondt, Aspirant FWO, Katholieke Universiteit Leuven, Afdeling Geschiedenis van de Nieuwste Tijd, Blijde Inkomststraat 21/5, 3000 Leuven; +32 (0)16 32.49.69; Pieter.Dhondt@arts.kuleuven.ac.be Promotor: Prof. dr. J. Tollebeek, copromotor: Prof. dr. H. Symoens.

¹ M. Jacob, 'Etude comparative des systèmes universitaires et place des études classiques au 19e siècle en Allemagne, en Belgique et en France', in: M. Bollack, H. Wissmann en T. Lindken, *Philologie und Hermeneutik im 19. Jahrhundert II* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 1983) 114.

Geschiedenis van de K.U.Leuven sinds 1968

Hoewel de huidige K.U.Leuven dit jaar de 575ste verjaardag van haar oprichting viert, is ze eigenlijk een nieuwe universiteit die nog maar drie decennia bestaat. Toch is die jubileumviering ook terecht omdat de K.U.Leuven zich tegelijk ook beschouwt als de voortzetting van de eeuwenoude middeleeuwse universiteit (1425-1798), van de Rijksuniversiteit Leuven (1816-1835), en van de – eerst franstalige, later tweetalige – Université Catholique de Louvain / Katholieke Universiteit Leuven (1835-1968).

De geschiedschrijving van de Leuvense universiteit kwam in een nieuwe fase toen in 1975 bij de 550ste verjaardag van de stichting de geschiedenis vanaf haar ontstaan werd behandeld in een collectief werk onder redactie van de Vlaamse historici Jan Albert van Houtte, Emiel Lamberts en Marcel Nauwelaerts, en hun franstalige collega's Roger Aubert, Albert d'Haenens en Jacques Paquet. Het werd zowel in het Nederlands als in het Frans gepubliceerd.¹ Tien jaar later, in 1986, verscheen een nieuwe aangevulde editie onder leiding van Lamberts en Jan Roegiers, waarin ook de zelfstandige Vlaamse K.U.Leuven tot 1985 werd beschreven. Een rijk geïllustreerde folio-uitgave van dit boek verscheen in 1988; later kwam hiervan ook een Engelse editie uit.² Aan de intussen naar Louvain-la-Neuve verhuisde U.C.L., redigeerde D'Haenens in 1992 een eigen franstalige heruitgave.³ Aan die universiteit kwam zopas ter gelegenheid van het 575-jarig jubileum een geheel nieuw collectief werk van de pers, dat onder redactie van Gabriel Ringlet meer de klemtoon op de eigen ontwikkelingen van de zelfstandige U.C.L. sinds de splitsing legde.⁴

Ook voor de academische overheid van de K.U.Leuven was de viering van het jubeljaar 2000 een goede aanleiding om te besluiten een nieuwe geschiedenis van de onafhankelijke K.U.Leuven sinds de splitsing te laten schrijven, die de ambtstermijn van de rectoren Piet de Somer (1968-1986), Roger Dillemans (1986-1996) en André Oosterlinck (sinds 1996) dient te bestrijken. Zij gaf daartoe opdracht aan de historici Lieve Gevers (Afdeling Kerkgeschiedenis, Godgeleerdheid), Jo Tollebeek en Louis Vos (beiden Departement

¹ R. Aubert e.a. (red.), *De Universiteit te Leuven. 1425-1975*, Leuven, 1976.

² E. Lamberts en J. Roegiers, *De Universiteit te Leuven. 1425-1985*, Leuven, 1986 (paperback); E. Lamberts en J. Roegiers, *De Universiteit te Leuven 1425-1985*, Leuven, 1988 (folio, gebonden); E. Lamberts en J. Roegiers, *Leuven University. 1425-1985*, Leuven, 1990.

³ A. d'Haenens (red.), *L'Université catholique de Louvain. Vie et mémoire d'une institution*, Louvain-la-Neuve / Brussel, 1992.

⁴ G. Ringlet (red.), *Une aventure universitaire*, Louvain-la-Neuve / Brussel, 2000.

Geschiedenis, Letteren). Zij zorgde ook voor de aanstelling van Liesbet Nys als wetenschappelijk medewerker bij het project. De onderzoekers kunnen rekenen op een begeleidingscommissie, die als klankbord zal fungeren. De verschijning van het boek is gepland tegen het einde van 2004.

Het eindproduct wordt een gezamenlijk door de drie auteurs geconcipteerd en geschreven boek, dat vooral de geschiedenis van de nu al drie decennia zelfstandige Vlaamse universiteit zal behandelen, maar zal beginnen in de jaren vijftig om op die manier beter de veranderingsprocessen in universitair beleid en leven te kunnen aangeven. De invalshoek vormt het spanningsveld van een nieuwe universiteit met een oude traditie, tegen de achtergrond van de zich transformerende sociale en culturele werkelijkheid aan het einde van de twintigste eeuw. Het zal geen inventariserende kroniek of een encyclopedie van de academische geschiedenis worden, maar een interpretatie van de ontwikkelingen op diverse terreinen, gesteund zowel op de analyse van het 'beleid' als op 'universiteitsbreed' gekozen voorbeelden uit 'de praktijk'. Daarbij zal aandacht worden besteed aan de doelstellingen en functies van de universiteit (het genereren van kennis, de overdracht van kennis en dienstverlening aan de samenleving), de middelen die daartoe worden ingezet (organisatie, infrastructuur en financiering), als aan hen die het academisch leven gestalte geven (docenten en stafleden, studenten, administratief en technisch personeel). De rol van traditie en ritueel en van het academische zelfbeeld zal daarbij niet vergeten worden.

Contactpersoon: mw. Liesbet Nys, wetenschappelijk medewerker 'Project Geschiedenis van de K.U. Leuven', Departement Geschiedenis, Blijde Inkomststraat 21/05, B - 3000 Leuven. + 32(0)16 32 49 72; e-mail: liesbet.nys@arts.kuleuven.ac.be

(Lieve Gevers, Jo Tollebeek, Louis Vos)

Nieuwe publicaties / Publications récentes

Erasmus, een portret in brieven. Vertaald en bezorgd door Jan Papy, Marc van der Poel, Dirk Sacré (Boom; Amsterdam, 2001), ISBN 90-5352-668-4, 280 p., 1272 BEF.

Het beeld van Desiderius Erasmus van Rotterdam (1469-1536) is vaak eenzijdig dat van de satiricus uit de 'Lof der Zotheid' gebleven. Dit boek wil de humanist recht doen door een complementair beeld te schetsen aan de hand van een gevarieerde selectie van zijn 'programmatische' brieven waarin zijn visies op de antieke filosofie, de pedagogie, de wetenschap, de politiek, de maatschappij en de opvoeding van de vrouw naar voren komen, maar waarin men ook de grootse kosmopoliet Erasmus ontmoet met zijn pacifistische verzuchtingen en vaak controversiële en 'zelfstandige' stellingnames in het verscheurde Europa van religieuze twisten en oorlogen.

In een uitvoerige inleiding van de hand van Jan Papy wordt, op basis van de modernste inzichten in de Erasmus-studies, een heldere balans opgemaakt van Erasmus als humanistisch briefschrijver, pedagoog, 'filosoof', maatschappijcriticus, kosmopoliet en christen-humanist. Elke brief wordt bovendien nog eens apart ingeleid door een korte inleiding over zijn thema en respectievelijk belang in Erasmus' denken; verwijzingen naar moderne literatuur zetten de geïnteresseerde lezer hier verder op weg. In heldere voetnoten worden correspondenten en figuranten, alsook realia en literaire verwijzingen uit de doeken gedaan. Een uitvoerig namen- en zakenregister met aandacht voor belangwekkende personen en thema's in Erasmus' correspondentie geeft de lezer de mogelijkheid dit boek, dat niet enkel een leesboek maar ook een studieboek wil zijn, gemakkelijk open te slaan op passages die speciale interesse hebben gewekt. Een chronologisch overzicht van Erasmus' woelige leven vol peripetieën biedt de lezer een welkom houvast.

Pierre Delsaertd, *Suam Quisque Bibliothecam. Boekhandel en particulier boekenbezit aan de oude Leuvense universiteit, 16de – 18de eeuw* (Universitaire Pers Leuven; Leuven, 2001) Symbolae Facultatis Litterarum Lovaniensis – Series A - Deel 27, 16x24 cm., gebonden met stofwikkell, 860 p., ill., ISBN 90-5867-169-0

Dit boek handelt over de wetenschappelijke informatievoorziening aan de oude Leuvense universiteit, van de 16de tot de 18de eeuw. De vraagstelling is dubbel: welke boeken hadden Leuvense hoogleraren in huis, en over welke commerciële infrastructuur beschikten ze om dat boekenbezit op te bouwen? Door de geringe ontwikkeling van het universitaire bibliotheekwezen waren academici bij de uitoefening van hun onderwijs- en onderzoekstaken vooral op hun eigen boekencollectie aangewezen. Volgens Erycius Puteanus bezat elke hoogleraar daarom een substantiële bibliotheek: 'Inter professores suam quisque possidet bibliothecam, et aestimat.' Het gecombineerde onderzoek naar boekhandel en particulier boekenbezit is daarom een geschikte invalshoek om het wetenschappelijke referentiekader van de Leuvense professoren te reconstrueren.

Het eerste hoofdstuk is opgevat als een inventaris van de voornaamste factoren die de Leuvense boekcultuur een eigen gelat bezorgden. Veel aandacht gaat daarbij uit naar het informatiebeleid van de universiteit. Na dit oriënterende hoofdstuk valt het boek uiteen in twee delen van telkens drie hoofdstukken, respectievelijk gewijd aan de universitaire boekhandel en aan een aantal Leuvense professorenbibliotheeken.

In de behandelde periode waren boekverkopers vaak ook actief als drukker en/of boekbinder, en vice versa. Het tweede hoofdstuk schetst daarom een panorama van het integrale Leuvense boekbedrijf: wie waren de boekverkopers, drukkers en binders, waar waren ze gevestigd, door welke familiebanden waren ze met elkaar verbonden, en hoe speelden ze in op de universitaire regelgeving? Het derde hoofdstuk spitst zich toe op de concrete inhoud van een Leuvense boekhandel in het midden van de zestiende eeuw. Uit 1543 is nl. een inventaris bewaard van het assortiment van de universitaire 'librarius' Hieronymus Cloet. Zijn winkel was gevestigd naast het humanistische centrum van de universiteit, het Collegium Trilingue. Het laatste hoofdstuk in dit deel is gewijd aan het tweedehandse circuit van de boekenveilingen. Hier komen aan bod: de vroegste geschiedenis van de Leuvense boekenveilingen, de reglementering die de universiteit terzake uitwerkte, en de opkomst van gedrukte veilingcatalogi. Ook wordt de concrete veilingpraktijk beschreven aan de hand van de veilingadministraties van Georgius Lipsius (1608–1682) en Joannes Franciscus van Overbeke (1727–1810), twee boekverkopers die op de tweedehands boekenmarkt

zeer actief waren. Daaruit blijkt o.m. dat veilingcatalogi zeer behoedzaam te gebruiken zijn als bron voor de reconstructie van privé-bibliotheken.

De boekencollecties van Leuvense hoogleraren vormen het onderwerp van het tweede deel. In elk van de drie hoofdstukken komt een collectie uit één van de behandelde eeuwen ter sprake. De selectie tracht recht te doen aan de verschillende soorten bronnen die hiervoor aangewend kunnen worden. De bibliotheek van de professor in de artes- en de theologische faculteit Henricus Crockaert (†1581) wordt beschreven aan de hand van een post mortem-inventaris. Van de bibliotheek van de filosoof en theoloog Libertus Fromondus (1587-1653) is geen inventaris bekend, maar dankzij de boekhouding van veilingmeester Georgius Lipsius weten we welke boeken uit zijn bibliotheek geveild werden, wie er op de veiling aanwezig was én welke prijs er voor de boeken geboden werd. Voor de achttiende eeuw worden een twaalfstal professorenbibliotheken *serieel* benaderd met behulp van de veilingadministratie van Joannes Franciscus van Overbeke; daarnaast wordt de bibliotheek van de jurist Guilielmus Leunckens (1700-1773) ook in de diepte beschreven. De omvang van de bibliotheken, de ouderdom en de geografische herkomst van de boeken, de talen waarin ze geschreven waren, de auteurs en de onderwerpen die er het sterkst in vertegenwoordigd waren, blijken zeer revelerend te zijn voor de breedte van de intellectuele horizon waarbinnen de academici hun onderwijs- en onderzoekstaken uitvoerden.

Bij de tekst zijn verschillende bijlagen gevoegd. Zo bevat het boek een uitgebreid repertorium van Leuvense drukkers, boekbinders en boekverkopers, en een lijst met alle Leuvense boekenveilingen waarvan een spoor werd teruggevonden. Ook de besproken boekhandels- en bibliotheekinventarissen werden kritisch uitgegeven.

Pierre Delsaerd (Leuven, 1963) studeerde Moderne Geschiedenis aan de Katholieke Universiteit Leuven en Informatie- en Bibliotheekwetenschappen aan de Universitaire Instelling Antwerpen. Verschillende jaren was hij als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de K.U.Leuven. Sinds 1991 is hij in Antwerpen archivaris en conservator van de historische collecties van de UFSIA. Hij publiceerde vooral op het terrein van de boekgeschiedenis, is voorzitter van de Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis, en als gastdocent verbonden aan de Universitaire Instelling Antwerpen. Het boek 'Suam Quisque Bibliothecam' is gebaseerd op zijn proefschrift, waarmee hij in 2001 aan de K.U.Leuven promoveerde tot Doctor in de Geschiedenis.

Paedagogica Historica, 37, 2001, 2

Patrick J. Devlieger, *'Handicap' and Education in the United States of the 1930s: Discursive Formations in the New York Times*

M. Miles, *Including Disabled Children in Indian Schools, 1790s-1890s: Innovations of Educational Approach and Technique*

Ursula Dluhosch & Ralph Rotte, *Das Kultusministerium als Machtfaktor in der NS-Schulpolitik: Bürokratischer Friktionen am Beispiel Bayerns*

Heinz Stübiger, *Diesterweg und das Problem der deutschen Nationalerziehung*

Debate

Jan Van Wiele, *The Necessity for a Contextual Approach in the Methodology of Religious School Textbook Analysis. A Case Study on the Basis of the Theme Islam*

Book Reviews

Andreas Gestrich, *Vergesellschaftungen des Menschen. Einführung in die Historische Sozialisationsforschung*

Uwe Sander & Ralf Vollbrecht (Hrsg.), *Jugend im 20. Jahrhundert. Sichtweisen - Orientierungen - Risiken*

Edwin Keiner, *Erziehungswissenschaft 1947-1990. Eine empirische und vergleichende Untersuchung zur kommunikativen Praxis einer Disziplin*

Hans Van Crombrugge, *Verwantschap en verschil. Over de plaats en de betekenis van het ouderschap in de moderne pedagogiek*

Roy Porter (Ed.), *Rewriting the Self. Histories from the Renaissance to the Present*

Aleida Assmann, *Erinnerungsräume. Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses*

Roger I. Simon, Sharon Rosenberg & Claudia Eppert (Eds.), *Between Hope and Despair. Pedagogy and the Remembrance of Historical Trauma*

Barnes Gorell Giles, Paul Thompson, Gwyn Daniel & Natasha Burchardt, *Growing Up in Stepfamilies*

Annemieke van Drenth & Francisca de Haan, *The Rise of Caring Power. Elizabeth Fry and Josephine Butler in Britain and the Netherlands*

Craig Campbell, Carole Hooper & Mary Fearnley-Sander, *Toward the State High School in Australia. Social histories of state secondary schooling in Victoria, Tasmania and South Australia, 1850-1925*

Margaret Crocco Smith, Petra Munro & Kathleen Weiler, *Pedagogies of Resistance. Women Educator Activists, 1880-1960*

- William W. Cutler III, *Parents and Schools: The 150-Year Struggle for Control in American Education*
- Uwe Kordes, Wolfgang Ratke (Ratichius, 1571-1635). *Gesellschaft, Religiosität und Gelehrsamkeit im frühen 17. Jahrhundert*
- Peter Emanuel, *Geselligkeiten. Literatur, Gruppenbildung und kultureller Wandel im 18. Jahrhundert*
- Hans Jürgen Apel, Klaus-Peter Horn, Peter Lundgreen & Uwe Sandfuchs (Hrsg.), *Professionalisierung pädagogischer Berufe im historischen Prozeß*
- Bernhard Möller (Hrsg.), *Geschichte der Pädagogik an der Universität Oldenburg in Selbstdarstellungen*. Band 1
- Steven R. Welch, *Subjects or Citizens? Elementary School Policy and Practice in Bavaria, 1800-1918*
- Edgar Weiss, *Friedrich Paulsen und seine volksmonarchistisch-organisistische Pädagogik im zeitgenössischen Kontext. Studien zu einer kritischen Wirkungsgeschichte*
- Andreas Pehnke, Gabriele Förster & Wolfgang Schneider (Hrsg.), *Anregungen international verwirklichter Reformpädagogik. Traditionen, Bilanzen, Visionen*
- Luis Bello, *Viaje por las escuelas de Castilla y León*, edición y estudio introductorio de Agustín Escolano; Luis Bello, *Viaje por las escuelas de Madrid*, edición y estudio introductorio de Agustín Escolano; Luis Bello, *Viaje por las escuelas de Andalucía*, edición y estudio introductorio de Agustín Escolano Benito
- 'L'Ecole des Roches. Creuset d'une éducation nouvelle', *Les Etudes Sociales*, n. 127-128 (1998)
- Madeleine Lassère, *Victorine Monniot ou l'éducation des jeunes filles au XIXe siècle. Entre exotisme et catholicisme de combat*
- Annali di Storia dell'educazione e delle Istituzioni scolastiche*, n. 6; *Annali di Storia dell'educazione e delle Istituzioni scolastiche*, n. 7
- Giorgio Chiosso (dir.), *Il libro per la scuola tra Sette e Ottocento*
- Pietro Siciliani, *Rivoluzione a pedagogia moderna*, a cura di Hervé A. Cavallera
- Dipartimento di Scienze dell'Educazione dell'Università degli Studi di Torino, *Dalla metodica alle scienze dell'educazione. 150 anni di insegnamenti pedagogici nell'Università di Torino*
- Julian Dybiec, *Uniwersytet Jagielloński 1918-1939* [Jagiellonian University 1918-1939]
- Peter Gay, *Meine deutsche Frage. Jugend in Berlin 1933-1939*
- Elisabeth Kraus, *Die Familie Mosse. Deutsch-jüdisches Bürgertum im 19. und 20. Jahrhundert*
- Henry A. Giroux, *The Mouse that Roared. Disney and the End of Innocence*

Jahrbuch für Universitätsgeschichte, 5, 2002

Universität und Kunst. Gastherausgeber: Horst Bredekamp, Gabriele Werner

Abhandlungen

Detlev Ganten, *Universität und Kunst. Der Dreiklang aus Wissenschaft, Kunst und Humanität*

Ernst Peter Fischer, *Wissenschaft und Kunst. Über die Rolle der Bilder in der Ausübung und Vermittlung von Naturwissenschaft*

Angela Fischel, *Bildfehler und Fehler der Natur. Bildtheorie und Erkenntnistheorie bei Ulisse Aldrovandi*

Elke Schulze, *'Einführung in die Kunst des Zeichnens zum Zweck bewussten Sehens'. Das Lektorat Akademisches Zeichnen an der Friedrich-Wilhelms-Universität*

Andrea von Hülsen-Esch, *Gelehrte als uomini famosi in Oberitalien im 14. und 15. Jh.*

Kathrin Hoffmann-Curtius, *Das Kriegerdenkmal der Berliner Friedrich-Wilhelms-Universität 1919-1926: Siegexegese der Niederlage*

Johannes Bauer, *Gipsabgußsammlungen an deutschsprachigen Universitäten. Eine Skizze ihrer Geschichte und Bedeutung*

Andrea Meyer Ludowisy, *The Académie Royale de Peinture et de Sculpture and the native roots of its didactic traditions*

Franz-Joachim Verspohl, *Über den 'Mangel an Gemälden und andern Kunstwerken auf deutschen Universitäten'. Preußische Aufklärung*

Gudrun Kühne, Rainer Dietz, *Kunst und Klinik. Die Galerie der Franz-Volhard-Klinik in Berlin-Buch*

Marek Podlasiak, *Paul Symank – Chronist der deutschen Studentengeschichte*

Patricia Mazón, *Die Auswahl der 'besseren Elemente'. Ausländische und jüdische Studentinnen und die Zulassung von Frauen an deutschen Universitäten 1890-1909*

Editionen

Folker Reichert, *Max Webers Abschied von Heidelberg*

Miszellen

Thomas Henne, Carsten Kretschmann, *Friedrich Carl von Savignys Antijudaismus und die 'Nebenpolitik' der Berliner Universität gegen das preußische Emanzipationsedikt von 1812. Anmerkungen zu einem berühmten Fall der Universitätsgerichtsbarkeit.*

Michael Borgolte, Marc Bloch und sein Studium in Berlin

Aus den Universitätsarchiven

Winfried Schultze, *Nachlässe im Archiv der Humboldt-Universität zu Berlin. Schriftgut persönlicher Herkunft als Bereicherung der Verwaltungsakten*

Rezensionen

Matthias Middell, *Zur Nachkriegsgeschichte deutscher Universitäten 1945-1949 (Heidelberg, Freiburg, Bonn)*

Matthias Steinbach, *'Die permanente Erfindung einer Tradition.' Neuerscheinungen zur Universität Tübingen in Kaiserreich und Weimarer Republik*

Wolfgang Eric Wagner, *'Landesuniversität' und 'Auslandsstudium'. Neue sozialgeschichtliche Untersuchungen der Universitätsbesucherschaft im spätmittelalterlichen Reich*

Klaus Meyer, *Die Universitätsgeschichte Petersburgs im Streit*

Marc Schalenberg, *Finanzierung von Universität und Wissenschaft in Vergangenheit und Gegenwart. Ein Tagungsbericht*

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

Van 't Hoff-week aan de UvA

Onlangs werd aan de Universiteit van Amsterdam de Van 't Hoff-week gehouden, gewijd aan Jacobus Hendricus van 't Hoff, die nu honderd jaar geleden de Nobelprijs ontving voor zijn baanbrekende werk op het gebied van de scheikunde. Hieronder de belangrijkste elementen uit de activiteitenagenda 100 jaar Nobelprijs voor J.H. van 't Hoff:

30 september 2001

Lezing voor scholieren en hun ouders

Opening van de Van 't Hoff-week met:

- Presentatie van het boek *Een romantisch geleerde* (auteur prof.dr.ir. E.H.P. Cordfunke)
- Opening van de tentoonstelling *1901, Jacobus Henricus van 't Hoff, eerste Nobelprijswinnaar in de Scheikunde*
- Betogen over chemie van voedsel (door prof. dr. G.J. Koomen)

Maandag 1 oktober

Van 't Hoff Centennial Symposium georganiseerd door de KNAW

Dinsdag 2 oktober

National Advanced Course on Supramolecular Chemistry Lezingen door Nobelprijswinnaar Prof. J.-M. Lehn (Collège de France)

Woensdag 3 oktober

National Advanced Course on Supramolecular Chemistry Lezingen door Italiaanse chemicus Prof. V. Balzani (Universiteit van Bologna)

Donderdag 4 oktober

Van 't Hoff-Masterclass voor scholieren door prof. dr. G.J. Koomen

Zondag 7 oktober

Wetenschapsdag op het terrein van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica

Lezing voor kinderen vanaf 12 jaar en hun ouders

Culture des juristes et culture politique du quattrocento italien

Rome, 23 novembre 2001

- Patrick Gilli (Université Paul-Valéry-Montpellier III), *Introduction*
 Diego Quaglioni (Università di Trento), *Formazione e metodo del giurista in Giovanni Battista Caccialupi*
 Riccardo Fubini (Università di Firenze), *Problemi generali dei statuti fiorentini*
 Lorenzo Tanzini (Università di Firenze), *Gli statuti fiorentini del 1409-1415: problemi di politica e di diritto*
 Christian Zendri (Università di Trento), *La consuetudine nel pensiero di Paolo di Castro*
 Patrick Gilli, *La fonction d'ambassadeur dans les traités juridiques italiens du XVe siècle*
 Giuliano Marchetto (Università di Trento), *Il giurista e il Principe nel Quattrocento: i 'consilia' di Bartolomeo Cepolla*

Séminaire organisé par l'École française de Rome et l'Université Paul-Valéry-Montpellier III (Centre historique de recherches et d'études médiévales) avec le concours de la European Identity Conference Projet Euxin (Communauté européenne). Contact: secrma@ecole-francaise.it

(overgenomen uit *STUDIUM*)*Gesuiti e università in Europa (secoli XVI-XVIII)*

Parma, Aula magna dell'Università, 13-15 dicembre 2001

Cisui - Università di Parma

13 dicembre 2001

- Dominique Julia (Parisi), *Gesuiti e università: posizioni di problemi*
 Paul Grendler (Toronto), *I tentativi dei gesuiti di entrare nelle università italiane tra '500 e '600*
 Flavio Rurale (Udine), *Milano-Mantova: conflitti culturali e politici nei collegi-università della Compagnia di Gesù*
 Maurizio Sangalli (Siena), *Gesuiti senza università: fortune e sfortune della Compagnia di Gesù nella Repubblica di Venezia tra Seicento e Settecento*
 Andrea Romano (Messina), *Il Collegium Prototypum di Messina*
 Rainer Müller (Eichstätt), *Universities and Jesuits in the imperial territories*

- Simona Negruzzo (Pavia), *I collegi dei gesuiti in Alsazia: un assedio educativo*
Annie Bruter (Parigi), *Les relations entre le collège jésuite de Paris et l'Université, et le mythe du 'complot' jésuite, XVIe-XIXe siècles*
Istvan Gyorgy Toth (Budapest), *Accademia, università, ginnasio. Educazione e gesuiti nell' Europa centrale*
Toon Quaghebeur (Leuven), *Les jésuites et l'Université de Louvain: un rapport conflictuel, 1586-1686*
Enrique Gonzalez Gonzalez (Mexico City), *Precariedad juridica de las Universidades jesuiticas en el Nuevo Mundo*
Antonio Trampus (Venezia), *I gesuiti e la riforma delle università in Austria nel secondo Settecento*

14 dicembre 2001

- Sergio Di Noto Marella (Parma), *Il Collegio dei giuristi di Parma*
Enrico Sandrini (Parma), *Il Collegio dei medici di Parma*
Denise Aricò (Bologna), *Politici e confessori alla corte di Ranuccio Farnese: i gesuiti Mario Bettini e Jean Verviers*
Miriam Turrini (Pavia), *Il 'metodo stabile' per regolare il Collegio dei Nobili di Parma ad inizi Settecento*
Giovanni Gonzi (Parma), *Le Costituzioni di Ranuccio I e le Costituzioni paciaudiane del 1768*
Richard Bösel (Wien-Roma), *Progettare una chiesa: osservazioni sulla tipologia architettonica gesuitica*
Maria Giovanna Arrigoni (Parma), *La famiglia Cusani e le sedi universitarie parmensi*

15 dicembre 2001

- Ugo Baldini (Padova), *Parma e la scuola scientifica emiliana*
Veronica Gavagna (Pavia), *Paolo Casati e la polemica sul vuoto*
Alessandra Fiocca (Ferrara), *Ferrara e i gesuiti periti in materia di acque*
Maria Teresa Borgato (Ferrara), *N. Cabeo tra teorie ed esperimenti*
Mordechai Feingold (Blacksburg, Virginia), *Jesuit Science in Early Modern England*
Eberhard Knobloch (Berlino), *Clavius's textbooks and his knowledge of Arabic science*
Victor Navarro Brotons (Valencia), *Scientific Activity in Spain and the role of the Jesuits*
Antonella Romano (Parigi), *I Gesuiti nella cultura scientifica francese in età moderna*

Comitato scientifico: Gian Paolo Brizzi, Piero Del Negro, Roberto Greci, Andrea Romano

Segreterie del Convegno: Cisui, via Galliera 3, 40121 Bologna, Letizia Sammartino tel. 051 224113 - fax 051 223826 e-mail: cisui@alma.unibo.it

(overgenomen uit Studium)

Annibale Mariotti, 1738-1801

Cultura scientifica, storica e politica nell'Umbria di fine Settecento

Perugia, 13-14 dicembre 2001

Nel 2001 ricorre il secondo centenario della morte di Annibale Mariotti, personaggio di spicco nell'ambiente culturale di Perugia e dello Stato pontificio nella seconda metà del Settecento. Esponente della borghesia intellettuale, Mariotti insegnò botanica e medicina teorico-pratica all'Università di Perugia. I suoi scritti di argomento medico lo resero celebre anche fuori dell'Umbria e lo misero in contatto con i maggiori scienziati italiani, come dimostra il suo carteggio. Mariotti fu pure un appassionato studioso di letteratura, storia e arti. Poche le opere pubblicate in vita, ricchissimo è il materiale che egli lasciò manoscritto, costituente il *Fondo Mariotti* della Biblioteca Comunale Augusta. Durante la Repubblica giacobina (1798-99) Mariotti fu nominato Prefetto consolare del Dipartimento del Trasimeno. Caduta la Repubblica, fu arrestato e portato ad Arezzo; ammalatosi in carcere e ricondotto a Perugia, processato e privato di tutti gli incarichi, morì il 10 giugno 1801.

13 dicembre 2001

S. Innamorati, *Profilo bio-bibliografico di Annibale Mariotti*

C. Minciotti, *Riflessi di un secolo nel carteggio di Annibale Mariotti*

La catalogazione del Fondo Mariotti, a cura della Biblioteca Comunale Augusta

M. Roncetti, *Le opere di Annibale Mariotti nell'esperienza di un bibliotecario*

L'attività letteraria

A. Capaccioni, *Annibale Mariotti: il letterato e i suoi libri*

M. A. Panzanelli Fratonì, *La biblioteca di Annibale Mariotti*

P. Pimpinelli, *Mariotti nell'attività accademica perugina*

L'uomo di scienza e di erudizione

R. Lupi, *Mariotti e il sapere medico-scientifico*

G. Asdrubali Pentiti, *Annibale Mariotti studioso di epigrafia latina*

L. Teza, *Annibale Mariotti scrittore d'arte*

14 dicembre 2001

A. Stoppacciaro, *L'intitolazione del Liceo di Perugia ad Annibale Mariotti*

La figura pubblica

L. Marconi, *Annibale Mariotti studente, docente e rettore dell'Università di Perugia*

E. Irace, *Dall'erudizione alla politica: Annibale Mariotti e la scoperta del Popolo medievale*

F. Bozzi, *Il circolo dei Mariotti fra accademie e massoneria*

F. Bracco, *Virtù repubblicane e libertà civili in Annibale Mariotti*

M. Malagnino e M. S. Sampaolo, *Annibale Mariotti e la Repubblica romana*

Tavola rotonda

Cultura scientifica, storica e politica nell'Umbria di fine Settecento, coordina Giuseppe Ricuperati

Rita Chiacchella e Vittor Ivo Comparato, *Sintesi delle relazioni mariottiane*

Segreteria del Convegno: Deputazione di storia patria per l'Umbria (dott.ssa Laura Marconi), Palazzo della Penna, via Podiani 11, 06121 Perugia, Tel. e fax (075) 5727057, e-mail despu@libero.it

(overgenomen uit *STUDIUM*)

International medieval congress, Leeds 2002

University of Leeds, 8-11 July 2002

Op het International medieval congress in Leeds, dat voor 2002 het thema 'Exile' meekreeg, wordt ook een sessie over universiteitsgeschiedenis georganiseerd, onder de titel 'Involuntary Exile in Late Medieval Universities'. Sprekers zijn

Paul W. Knoll (University of Southern California), *The Academic in Exile: Andrzej Galka, Heresy, and the University of Cracow in the mid-15th century*

Ad L. Tervoort (Vrije Universiteit Amsterdam), *Forced into Exile for Religious Reasons. Students from the Northern Netherlands at European Universities (15th and 16th centuries)*

Anuschka De Coster (Universiteit Gent), *Defending the Interests of Studium and City. The Expulsion of Disobedient Teachers in Late Medieval Italy*

Het voorstel voor deze sessie werd door het organiserend comité aanvaard. De sessie zal doorgaan op donderdag 11 juli 2002 van 09.00 tot 10.30. Meer informatie over het congres is te vinden op <http://www.leeds.ac.uk/imi/imc/imc.htm>

Voor informatie over de sessie kan u terecht bij Anuschka De Coster (anuschka.decooster@rug.ac.be)

(Anuschka De Coster)

VI congreso Iberoamericano de historia de la educación Latinoamericana
San Luis Potosí, S.L.P., México, 19 al 23 de mayo de 2003

Las representaciones y agrupaciones de historiadores de la educación de México, Argentina, Chile, Colombia, Brasil, Ecuador, Nicaragua, Bolivia, Costa Rica, Uruguay, Cuba, Venezuela y España, convocan a profesionales e investigadores de las ciencias sociales, de la disciplina histórica y de las Ciencias de la Educación, a participar en su sexto congreso a realizarse en San Luis Potosí, México, del 19 al 23 de mayo de 2003.

El Congreso tiene como propósito general continuar y estimular el intercambio científico y académico en torno a la historia de la educación iniciado en Bogotá (1992) y alimentado en los congresos posteriores de Campinas, Brasil (1994), Caracas (1996), Santiago de Chile (1998) y San José Costa Rica (2001), cuyos resultados son invaluable en relación con el desarrollo y difusión de la investigación histórica de la educación, ya que mediante ellos se ha hecho posible constituir una comunidad académica de carácter internacional integrada por investigadores especializados en el tema.

En su sexta edición, el congreso se propone proseguir con dichos esfuerzos al convertirse nuevamente en un espacio de encuentro e intercambio sistemático en el que la comunidad académica podrá compartir, reflexionar y debatir metodológica y conceptualmente los objetos de estudio que dan vida a las

investigaciones más recientes en el campo de la historia de la educación latinoamericana.

Temas para la organización de paneles

1. Balances locales, nacionales y regionales de la historiografía de la educación
2. Nuevas fuentes, teorías y métodos de la Historia de la Educación (*aquí se incluirá: la perspectiva de la vida cotidiana, imágenes, tiempos y espacios, etc.*)
3. Análisis histórico de las políticas educativas (aquí también se incluirá: *historia económica de la educación*)
4. Historia cultural de la pedagogía (la perspectiva biográfica, proyectos y experiencias colectivas)
5. Historia de la formación del educador
6. Educación y género
7. Historia de la construcción de las disciplinas científicas
8. Historia de la enseñanza: (Enseñanza de la historia y la formación para la ciudadanía, enseñanza de la higiene y didácticas del pasado)
9. Historia de la Lectura, Libros, manuales y textos escolares

Informes

Dictaminación de páneles: abril a junio de 2002

Notificación del programa definitivo del congreso: abril de 2003

Mtra. Oresta López, Coordinadora de la Sede del VI Congreso Iberoamericano de Historia de la Educación Latinoamericana, El Colegio de San Luis A. C. Parque de Macul No. 155, Frac. Colinas del Parque, CP78299, San Luis Potosí, S.L.P. México. Tel. Fax. (48) 11-01-01 ext. 4109, iberoamericano@colsan.edu.mx

(overgenomen uit STUDIUM)

Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Het vergeten Fenomeen: Sebald J. Brugmans (1763 – 1819)

Verzamelaar tussen koning, keizer en universiteit

Leiden, 25 oktober 2001 t/m 20 mei 2002

Een alwetende supermanager met enorme verdiensten voor het land. Dan toch nog vergeten. Dat was het lot van Sebald J. Brugmans. Zijn veelzijdigheid was inderdaad fenomenaal. Tijdens zijn leven bracht Brugmans één van de grootste natuurhistorische collecties van Europa bijeen. Niet alleen was hij lange tijd de drijvende kracht van de Leidse universiteit, ook vervulde hij sleutelfuncties in de samenleving. Pas 35 jaar oud kreeg hij een ministerpost aangeboden, die hij weigerde. In zijn reactie wees hij – niet zonder gevoel voor drama – naar zijn toga: 'Nimmer heb ik een ander kleed begeerd dan dit!'.

Op 15-jarige leeftijd schreef Sebald Brugmans zich in als student aan de universiteit van Groningen. Na drie jaar studeren promoveerde hij al tot meester in de kunsten en doctor in de wijsbegeerte. Op het hoogtepunt van zijn carrière bezette Brugmans aan de Leidse universiteit niet minder dan vier leerstoelen: die voor botanie, voor natuurlijke historie en voor scheikunde en geneeskunde. Als geleerde beschouwt men hem als een typische Hollandse exponent van de Verlichting, voor wie rationaliteit, kennis en nut centraal stond.

Ook maatschappelijk vervulde Brugmans voorname ambten. Als Rector Magnificus leidde hij de Leidse universiteit door de zware periode van de Napoleontische bezetting. Daarnaast was Brugmans arts van koning Lodewijk Napoleon, lid van 23 genootschappen en één van de samenstellers van het eerste landelijke receptenboek voor apothekers: de Pharmacopoea Batava. Verder was hij voorzitter van de Leidse kunstacademie, prefect van de Leidse Hortus Botanicus en was hij adviseur van de overheid met betrekking tot het veeartsenijkundig onderwijs. In de hoedanigheid van Inspecteur-generaal van de Militair Geneeskundige Dienst organiseerde hij na de Slag bij Waterloo de opvang van circa 40.000 dode en gewonde militairen. Maar boven de talloze nevenfuncties voelde hij zich vooral geleerde, met de academische wereld als zijn werkterrein.

In de tentoonstelling Het vergeten Fenomeen wordt aan de hand van de persoon Brugmans het wetenschappelijke en politiek-culturele klimaat in het 19de-eeuwse Holland in beeld gebracht. Naast het genootschapsleven, militaire geneeskunde en de Leidse universiteit komt vooral Brugmans' verzamelwoede

aan bod. Van de originele, indrukwekkende collectie van circa 4000 naturalia, is een groot gedeelte voor het eerst sinds twee eeuwen weer voor het publiek te bewonderen: mensenharten, hoornen, huiden, beenderen, dierlijke skeletten en soldatenschedels waaraan allerlei verwondingen te zien zijn. Ook vervaardigde Brugmans vele preparaten op sterkwater, en een hoogtepunt is misschien wel een opgezette tijger.

Met de persoon Brugmans komt ook een overzicht van ruim vijftig jaar nationaal bestuur in beeld. Een periode in de nationale geschiedenis waarin de staatsvorm nogal eens veranderde. Geboren onder stadhouder Willem V, maakte Brugmans de Bataafse Republiek mee, koning Lodewijk Napoleon, vervolgens de inlijving bij Frankrijk en ten slotte koning Willem I. Wie er ook aan de macht was, steeds behoorde Brugmans tot de bekende Nederlanders. Komend half jaar is hij er in ieder geval een in Museum Boerhaave.

Museum Boerhaave Lange St. Agnietenstraat 10, 2312 WC Leiden, tel. + 31 (0)71-5214224, fax + 31 (0)71-5120344, www.museumboerhaave.nl

Openingstijden: di t/m za 10.00 - 17.00 uur, zon & feestdagen 12.00 - 17.00 uur, gesloten op maandagen en op nieuwjaarsdag

*(overgenomen van de website van Museum Boerhaave:
www.museumboerhaave.nl)*

Hilde de Ridder-Symoens – Anuschka De Coster

**Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
1999-2000 met aanvullingen**

**Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique
1999-2000 avec additions**

Om de inventarisatie van het lopend onderzoek up to date te houden doen we beroep op uw medewerking. Alle bibliografische referenties zijn welkom bij Anuschka De Coster

Universiteit Gent

Vakgroep Nieuwe Geschiedenis

Blandijnberg 2, B-9000 Gent

Tel. (32) (9) 264 4100, Fax. (32) (9) 264 4175

Email: Anuschka.DeCoster@rug.ac.be

ALGEMEEN

1. 'Les juristes dans la ville: urbanisme, société, économie, politique, mentalités. Actes des Rencontres de Wetzlar, 23-26 septembre 1999', themanummer van *Publication du centre européen d'études bourguignonnes (XIVe - XVIe s.)*, 40, 2000.
2. Audren, F., Halperin, J.-L., Marmin, N., Wilet, M., Navet, G. & Sacriste, G. (eds.), *La science juridique entre politique et sciences humaines (XIXe-XXe siècles)*, themanummer van *Revue d'histoire des sciences humaines*, 4, 2001.
3. Fischer, Didier, *L'histoire des étudiants en France de 1945 à nos jours*, Paris, Flammarion, 2000.
4. Funiok, Rüdiger & Schöndorf, Harald (eds.), *Ignatius von Loyola und die Pädagogik der Jesuiten. Ein Modell für Schule und Persönlichkeitsbildung*, Donauwörth, Auer Verlag, 2000.

5. Hammerstein, Notker, 'Universität und demokratische Gesellschaft: Vorbildsfunktion und Wirkungsmöglichkeit', in: *Mare Nostrum - Mare Balticum. Commentationes in honorem Professoris Matti Klinge*, Helsinki, Ab Raud, 2000, pp. 349-366.
6. O'Malley, John W. S. J. (eds.), *The Jesuits: Culture Sciences, and the Arts, 1540-1773*, Toronto, University of Toronto Press, 1999.
7. Peterson, Rodney L. & Calvin Augustine Pater (eds.), *The Contentious Triangle, Church, State and University: A Festschrift in Honor of Professor George Huntson Williams*, Kirksville, Thomas Jefferson University Press, 1999, ISBN 0-943549-58-2. (Sixteenth Century Essays & Studies, 51)
8. Roig, Miranda Marie (ed.), *La transmission du savoir dans l'Europe des XVIe et XVIIe siècles*, Paris, H. Champion, 2000.
9. Rüegg, Walter, 'Humanistic Education' as a Civic Training of New Types of Elites in Ancient Rome and Modern Europe', in: *Mare Nostrum - Mare Balticum. Commentationes in honorem Professoris Matti Klinge*, Helsinki, Ab Raud, 2000, pp. 479-484.
10. Stannek, Antje, *Telemachs Brüder. Die höfische Bildungsreise des 17. Jahrhunderts*, Frankfurt/New York, Campus Verlag, 2001. (Geschichte und Geslechter, 33)
11. Weijers, Olga, *Le travail intellectuel à la Faculté des arts de Paris: textes et maîtres (ca. 1200-1500). 3. Répertoire des noms commençant par G*, Turnhout, Brepols, 2001. (Studia Artistarum, 6)
12. Weijers, Olga, *Le travail intellectuel à la Faculté des arts de Paris: textes et maîtres (ca. 1200-1500). 4. Répertoire des noms commençant par H-J (Johannes C.)*, Turnhout, Brepols, 2001. (Studia Artistarum, 9)
13. Zedelmaier, Helmut & Mulsow, Martin (eds.), *Die Praktiken der Gelehrsamkeit in der frühen Neuzeit*, Tübingen, Niemeyer, 2001. (Frühe Neuzeit, 64)

ALGEMEEN NEDERLANDEN

14. *Een Academische Zaak, deel 1. Een institutioneel onderzoek naar universiteiten op het beleidsterrein wetenschappelijk onderwijs sinds (1981) 1985-1997*, s.l., Rijksarchiefdienst/PIVOT, 1998, ISBN 90-74442-64-1. (PIVOT-rapport, 60)
15. *De Onderwijsvisitatie Politieke en Sociale Wetenschappen - Sociologie. Een onderzoek naar de kwaliteit van de opleidingen Politieke en Sociale Wetenschappen, Politieke Wetenschappen en Sociologie aan de Vlaamse universiteiten*, Brussel, Vlaamse Interuniversitaire Raad, 2000.
16. *Quality in the Flemish Universities*, Brussels, 1998.
Verslag van de Visitatiecommissie.
17. Audenaert, Willem, *Prosopographia Iesuitica Belgica antiqua. A Biographical Dictionary of Jesuits in the Low Countries (1542-1773)*, Leuven-Heverlee, Filosofisch en Theologisch College SJ, 2000, ISBN 90-9013748-3.
18. Baljet, B., 'Dutch anatomy at the turn of the century', *Scientiarum Historia*, 26, 2000, 1-2, pp. 83-96.
Nederlandse universiteiten, eind 19de - begin 20ste eeuw.
19. Boehme, O., *Revolutie van rechts en intellectuelen in Vlaanderen tijdens het Interbellum*, Leuven, Acco, 1999, ISBN 90-334-4384-8. (Ideeën-Historische bijdragen.)
20. Bremer, G. J., *Hora est. Proefschriften van huisartsen 1900-1995*, Rotterdam, Erasmus Publishing, 2000, ISBN 90-5235-147-3. (Pantaleon Reeks, 35)
Dissertatie Erasmus Universiteit Rotterdam, 2000.
21. Bruneel, C. & Hoyois, J.-P. (avec la collaboration de), *Les grands commis du gouvernement des Pays-Bas autrichiens. Dictionnaire biographique du personnel des institutions centrales*, Bruxelles, 2001. (Archives générales du Royaume et Archives de l'Etat dans les provinces, Studia, 84)
Aandacht is besteed aan de universitaire studies, vaak in Leuven.

22. Coesl, M. & Zevenhuizen, E., 'Op heterdaad betrapt? Hugo de Vries en zijn houding tegenover vrouwen in de wetenschap', *Gewina*, 23, 2000, pp. 266-284.
23. Deelstra, H., 'Bijdragen van Belgische apothekers tot het wetenschappelijk onderzoek', *Scientiarum Historia*, 26, 2000, 1, pp. 97-108.
24. Engelberts, Matthijs, 'Bourgeoisie libérale et langues modernes: le débat parlementaire sur la création de chaires universitaires aux Pays-Bas, 1876-1885', in Wakely, Richard (ed.), *Profils d'enseignants, d'étudiants et d'institutions d'enseignement des langues vivantes de 1850 à 1950*, themanummer van *Documents pour l'histoire du Français langue étrangère ou seconde*, 15, 1995, 38-51.
Actes du colloque de la Société Internationale pour l'Histoire du Français Langue Étrangère ou Seconde (SIHFLES) tenu à l'Université d'Édimbourg du 22 au 24 septembre 1994.
25. Faber, Jasper, *Kennisverwerving in de Nederlandse industrie 1870-1970* (NEHA series, 3) Aksant, 2001.
Analyseert hoe bedrijven de verwerving van kennis organiseerden en hoe ze samen met universiteiten vorm gaven aan het Nederlandse innovatiesysteem.
26. Frederiks, J. A. M., 'Gerard van Swieten (1700-1772). Een beroemde en trouwe leerling van Boerhaave', *Gewina*, 23, 2000, pp. 140-150.
27. Gysens, Steven, 'Twee uitgevers, één auteur. Een onbekende brief aan Gerardus Vossius (1605)', *Limburg. Het Oude Land van Loon*, 2, 2001, pp. 171-180.
28. Huisman, F., Santing, C. & Theunissen, Bert (eds.), *De biografie als genre in de wetenschapsgeschiedenis*, Rotterdam, Erasmus Publishing, 2000, ISBN 90-5235-146-5.
Themanummer van *Gewina*, 23.
29. Kuiper, Yme & Thomassen, Kees, *Banden van vriendschap. De collectie alba amicorum van Harinxma thoe Slooten Van Wijnen*, 2001.

30. Maas, A. J. P., 'Tachtigers in de wetenschap. Een nieuwe kijk op het ontstaan van de 'Tweede Gouden Eeuw' in de Nederlandse natuurwetenschap', *Tijdschrift voor Geschiedenis*, 3, 2001, pp. 354-376.
31. Maat, Harro, *Science Cultivating Practice. A History of Agricultural Sciences in the Netherlands*, Wageningen, 2001, ISBN 90-5808-3594.
Dissertatie. Zie bespreking door Ad Tervoort in Nieuwsbrief, 2001, 7, 1, pp. 40-41.
32. Martels, Z. von, Steenbakkers, P. & Vanderjagt, A. (eds.), *Limae labor et mora. Opstellen voor Fokke Akkerman ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag*, Leende, Damon, 2000, ISBN 90-5573-109-9.
33. Molendijk, A. L., 'The heritage of Cornelis Petrus Tiele (1830-1902)', *Nederlands archief voor kerkgeschiedenis*, 80, 2000, pp. 78-114.
34. Noordenbos, G., *Vrouwen in de academies van wetenschappen. Van uitsluiting tot uitzondering*, Zutphen, Walburg pers, 2000, ISBN 90-5730-089-3. (Jaarboek voor vrouwengeschiedenis, 20)
35. Noordervliet, Nelleke & de Wilde, Inge, 'Het is al heel wat dat we elkaar kunnen schrijven'. Een 'briefwisseling' tussen Belle van Zuylen en Aletta Jacobs', *Biografie bulletin*, 3, 2000, pp. 217-225.
Publicatie van de briefwisseling geschreven voor de studiedag Vrouwen en Wetenschap I, 8 december 2000. Zie Nieuwsbrief 6, 2000, 2.
36. Papy, Jan, Van der Poel, Marc & Sacré, Dirk (Vertaald en bezorgd door), *Erasmus, een portret in brieven*, Amsterdam, Boom, 2001, ISBN 90-5352-668-4.
Zie de bespreking elders in deze Nieuwsbrief.
37. Schuttelaars, Anton, 'Universitaire vorming van de bestuurlijke elite', *Ibid.*, *Heren van de Raad. Bestuurlijke elite van 's-Hertogenbosch in de stedelijke samenleving, 1500-1580*, Nijmegen, 1998, pp. 328-365.
Dissertatie Nijmegen.

38. Strupp, Christoph, *Johan Huizinga. Geschichtswissenschaft als Kulturgeschichte*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 2000.
Bewerkte dissertatie, Universiteit Keulen, 1996.
39. Thomassen, K. & Hoek, K. van der, 'Drie broertjes op reis. De alba amicorum van Homme, Juw en Pieter van Harinxma', *Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis*, 7, 2000, pp. 125-158.
40. Tyssens, J. J., 'Het Belgisch universitair systeem, 1817-1991: configuraties van bevoogding en autonomie', *Persoon en Gemeenschap. Tijdschrift voor Opvoeding en Onderwijs*, 53, 2000, november-december, pp. 155-168.
41. Tyssens, J. J., 'De democratisering van het hoger onderwijs. Perspectieven van de naoorlogse ontwikkeling', in: Dewachter, W. (ed.), *De democratie op het einde van de 20ste eeuw*, Brussel, Paleis der Academiën, 1994, pp. 219-243. (Academiae Analecta - Klasse der Letteren, 56)
42. Tyssens, J. J., 'Koördinatiekomitee Taalregeling Hoger Onderwijs', in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1998, 2, p.1748.
43. Wils, Kaat, *De omweg van de wetenschap. Het positivisme en de Belgische en Nederlandse intellectuele cultuur, 1845-1914*, K.U.Leuven doctoraal proefschrift.
44. Wils, Lode, 'Geyl en Pirenne', *Wetenschappelijke Tijdingen*, 60, 2001, 3, pp. 167-175.
45. Wogens, Marc, 'Stand van zaken van de projecten geschiedschrijving van de Nederlandse Universiteiten, januari 2001', *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*, 7, 2001, 1, pp. 7-17.
46. Zande, Daniël van der, *Martinus Th. Houtsma, 1851-1943 : een bijdrage aan de geschiedenis van de oriëntalistiek in Nederland en Europa*, 2000.
Dissertatie, Utrecht 1999.

AMSTERDAM

47. Laan, H. van der, *Jan Woltjer (1849-1917). Filosoof, classicus, pedagoog*, Amsterdam, VU uitgeverij, 2000, ISBN 90-5383-688-8.
48. Overman, Rogier, *Studenten op Spreekuur. Zestig jaar zorg voor studenten door het Bureau Studentenartsen/Huisartsen Oude Turfmarkt van de Universiteit van Amsterdam, 1938-1998*, Amsterdam, R.C. Overman, 2001. (in eigen beheer: Westerkade 11, 1015 XD Amsterdam, 020-6261561, rogieroverman@hotmail.com)
49. Schutte, Gerrit, *Het Calvinistisch Nederland. Mythe en werkelijkheid*, Hilversum, 2000.
 hfst 7: 'Abraham Kuyper-vormer van een volksdeel'. Hij was de stichter van de Vrije Universiteit Amsterdam in 1880.
50. Willems, Jaap (red.), *Levend onderzoek aan de Vrije Universiteit, Zoetermeer, Meinema*, 2000, ISBN 90-211-3811-5. (Historische Reeks VU, 3)
 korte bespreking door Ad Tervoort in *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*, 7, 2001, 1, p.46.

BRUSSEL

51. *Pierre-Théodore Verhaegen (1796-1862)*, Brussel, VUBPress, 1996, ISBN 90-5487-140-7.
 Stichter van de Université libre de Bruxelles. Artikels over zijn activiteiten als professor, advocaat, politicus, vrijmetselaar en over de geschiedenis van zijn familie.
52. Despy-Meyer, Andrée, 'Een man met een levensdoel: Pierre-Théodore Verhaegen en de 'Université Libre de Bruxelles'', *Pierre-Théodore Verhaegen (1796-1862)*, Brussel, VUBPress, 1996, pp. 81-97, ISBN 90-5487-140-7.
 Stichter van de Université Libre de Bruxelles.

53. Hoebanx, Jean-jacques, 'Pierre-Théodore Verhaegen en de oprichting van de 'Université Libre de Belgique'', *Pierre-Théodore Verhaegen (1796-1862)*, Brussel, VUBPress, 1996, pp. 65-79, ISBN 90-5487-140-7.
Stichter van de Université Libre de Bruxelles.
54. Thiery, M., 'Louis Seutin (1793-1862) en de behandeling van beenbreuken', *Scientiarum Historia*, 27, 2001, 1, pp. 83-91.
Docent aan de École de Médecine, Brussel.
55. Tyssens, J. J., 'Hoger Onderwijs - Brussel', *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, Tielt, Lannoo, 1998, 2, pp. 2268-2279.
56. Witte, E. & Tyssens, J. J. (eds.), *De Tuin van Akademos. Studies naar aanleiding van de vijftienvintigste verjaardag van de Vrije Universiteit Brussel*, Brussel, VUBPress, 1995.

GENT

57. Callebaut, Dirk K., 'Joseph Plateau (1801-1883): grondlegger van experimenteel en theoretisch stabiliteitsonderzoek', *Scientiarum Historia*, 26, 2000, 1, pp. 183-191.

zie ook nr.83

GRONINGEN

58. Klever, Wim, 'Spinozisme in het geding tussen Hulsius, Braunius en Bernoullius. Een Gronings debat anno 1702', *De Zeventiende Eeuw*, 16, 2000, pp. 118-135.
Over Iohannes Bernoulli (1667-1748), Iohannes Braun (1628-1708) en Paulus Hulsius (1653-1712).

LEEUWARDEN

zie nr.78

LEIDEN

59. Coron Antoine, ' "J'ai changé le temps Ψ " Joseph Scaliger au travail', *Revue de la Bibliothèque Nationale de France*, 4, 2000, pp. 16-19.
Scaliger, hoogleraar te Leiden 1593-1609.
60. Grafton, Anthony, 'Joseph Scaliger as a Reader', Babcock, Robert G. & Patterson, Lee (eds.), *Old Books, New Learning. Essays on Medieval and Renaissance Books at Yale, The Yale University Library Gazette, Occasional Supplement, 4, January 2000*, New Haven, Con., The Beinecke Rare Book and Manuscript Library, 2000, pp. 152-177.
61. Hardeveld-Kooi, I. van, *Lodewijk Meijer (1629-1681) als lexicograaf*, Utrecht, Led, 2000, ISBN 90-5434-072-X.
Dissertatie Leiden 2000. Hoofdstuk 2.2., pp. 27-42: Student in Leiden 1654-60.
62. Huisman, Tim, *Het vergeten fenomeen Sebald J. Brugmans 1763-1819 : verzamelaar tussen koning, keizer en universiteit : gids bij de tentoonstelling*, Leiden, 2001.
Verschenen bij de gelijknamige tentoonstelling van 25 oktober 2001 tot en met 20 mei 2002.
63. Katgert-Merkelijn, J. & Damen, J., *Jan Oort, astronoomer. Catalogue of an exhibition in Leiden university library, April 20 - May 27 2000*, Leiden, Leiden university library, 2000. (Kleine publicaties van de Leidse universiteitsbibliotheek, 35)

LEUVEN & LOUVAIN-LA-NEUVE

64. Appelmans, J., *Diederik van Tuldeld en Hendrik van Someren. Twee Noord-Brabantse vrienden in het 15de-eeuwse Leuven*, themanummer van *Noordbrabants Historisch Jaarboek*, 16, 1999, 125-140.
1446-1474.

65. Boute, Bruno, 'Towards uniform database structures for prosopographical research: work in progress in University History. The example of the Lovanienses Database'.
Voorlopig enkel elektronisch te consulteren op <http://www.linacre.ox.ac.uk>, Unit Prosopography. Het artikel wordt gepubliceerd in de Akten van het Congres *Resourcing Sources IV*, Oxford, 28 juni 2001.
66. Boute, Bruno, 'Undigested Past'. The Archives of the Roman Congregation for the Doctrine of the Faith', *Bulletin van het Belgisch Historisch Instituut te Rome*, 71, 2001, pp. 243-285.
67. Delsaerdt, Pierre, *Suam Quisque Bibliothecam. Boekhandel en particulier boekenbezit aan de oude Leuvense universiteit, 16de-18de eeuw*, Leuven, Universitaire Pers, 2001, ISBN 90-5867-169-0. (Symbolae Facultatis Litterarum Lovaniensis Series A, 27)
68. Hee, Robrecht Van, 'Thomas Fijens (1567-1630). Chirurg te Antwerpen, Hoogleraar te Leuven', *Scientiarum Historia*, 26, 2000, 1-2, pp. 15-21.
69. Hosten J.L., 'Stille samenzwering van de Leuvense theologen tegen de hertog van Alva', AA. VV., *Liber amicorum Roger-A. Blondeau*, Roesbrugge, Schoonaert, 1999, pp. 159-172.
70. Lambert, Dominique, *Un atome d'univers. La vie et l'oeuvre de Georges Lemaître*, Brussels, Editions Lessius - Editions Racine, 2000.
G.L. (1894-1966), wis- en sterrenkundige, katholiek priester, vader van de Big Bang Theorie.
71. Ockeleij, Jaak, 'Leuvense studenten uit het Land van Asse en uit Groot-Asse', *Ascania*, 43, 2000, 2, pp. 33-38.
72. Papy Jan, 'Humanist Philology as a Scientific Catalyst? The Louvain Collegium Trilingue and its Impact on Sixteenth and Seventeenth-Century Medicine', in: Bracke, Wouter & Deumens, Herwig (eds.), *Medical Latin from the Late Middle Ages to the Eighteenth Century. Proceedings of the European Science Foundation Exploratory Workshop in the Humanities Organized under the Supervision of Albert Derolez in Brussels on 3 and 4 September 1999*, Brussel, Koninklijke Academie voor

Geneeskunde van België, 2000, pp. 31-51. (Academia Regia Belgica Medicinæ – Dissertationes, Series Historica, 8)

73. Tournoy, Gilbert, 'Gli umanisti italiani nell'università di Lovanio nel Quattrocento', in: Rotondi Secchi Tarugi, Luisa (ed.), *Rapporti e scambi: tra umanesimo italiano ed umanesimo europeo*, Milano, Nuovi Orizzonti, 2001, pp. 39-50. (Istituto di Studi Umanistici Francesco Petrarca, Mentis itinerarium, Caleidoscopio, 10)
74. Vanhemelryck, Fernand, 'Brussel en Brabant gezien door een wereldreiziger op het einde van de 18de eeuw. Een kritisch maar bevooroordeeld waarnemer op het einde van de 18de eeuw', *Eigen Schoon en de Brabander*, 84, 2001, 7-11, pp. 267-318.
Over de reis van Georg Forster en Alexander von Humboldt door de Zuidelijke Nederlanden, Prinsbisdom Luik en het Rijnland in 1790. pp. 274-278: hun bezoek aan Leuven en de Universiteit.

LILLE

75. Condette, Jean-François, 'Les enseignants d'histoire et de géographie à la Faculté de Lille sous la Troisième République (1887-1940)', *Revue du Nord*, 83, 2001, 339, pp. 65-100.

MONS

76. Bruwier, Marie-Cécile, *L'Egypte vue par les Occidentaux dans les collections de l'Université de Mons-Hainaut*, Mons, Université de Mons-Hainaut, 2000.
Korte bespreking door Brigitte Van Tiggelen in *Nieuwsbrief Universiteitsgeschiedenis*, 2001, 7, 1, p.42.

NIJMEGEN

77. Bots, Hans & Kerkhoff, Toon, *De Nijmeegse Pallas. De geschiedenis van de kwartierlijke academie en medische faculteit, 1655-1679*, Nijmegen, UMC Radboud, 2001.

78. Dölle, Constant, *De weg van Titus Brandsma (1881-1942). Biografie van een martelaar*, Baarn - Gent, Ten Have - Carmelitana, 2000.
Spelde een belangrijke rol in de oprichting van de Fryske Akademy in 1938. Was vanaf 1923 hoogleraar te Nijmegen, en rector in 1932-33.

UTRECHT

79. Jamin, Hervé, *Kennis als opdracht. De Universiteit Utrecht 1636-2001*, Utrecht, 2001.
80. Rooseboom, Hans, *Opgenomen 1850-1925 : foto's van wetenschap, studenten en expedities : collectie Universiteit Utrecht*, Bussum, 2000.
Uitgave bij de tentoonstelling 'Opgenomen 1850-1925 : foto's van wetenschap, studenten en expedities uit de collectie Universiteit Utrecht gehouden in het Universiteitsmuseum Utrecht, 29 februari - 6 november 2000.

WARMOND

81. Clemens, Th. & Jacobs, J. (eds.), *Warmond 1799-1967. Proeven van seminariegeschiedschrijving in grootnederlands perspectief*, Nijmegen, Katholiek documentatiecentrum, 2000.
Themanummer *Trajecta*, 9.

INTERNATIONAAL

82. Hees, P. van & Willemsen, A. W. (ed.), *Pieter Geyl in Zuid-Afrika*, Suid-Afrikaanse Instituut, 2001.
1887-1966, historicus, verbonden aan verschillende universiteiten.
83. Jolles, André, *André Jolles (1874-1946). 'Gebildeter Vagant'. Brieven en documenten*, Amsterdam - Leipzig, Amsterdam University Press - Leipziger Universitätsverlag, 2000, ISBN 3-934565-11-5.
A. Jolles was professor Neerlandistiek in Gent en doceerde van 1919 tot 1945 Nederlandse taalkunde en literatuur te Leipzig.

84. Lacroix E., 'Vergelijkende studie van de opvattingen omtrent oorzaken, ziektemechanismen en therapieën van pest op basis van de pesttraktaten van de medische faculteit te Parijs (1348-1349), van Joannes de Vesalia (na 1454), en van Thomas Montanus (1669)', in: AA. VV., *Vierde symposium 'Geschiedenis der geneeskundige wetenschappen': De pest in de Nederlanden: medisch historische beschouwingen 650 jaar na de zwarte dood / Quatrième symposium 'Histoire des sciences médicales': La peste aux Pays-Bas: considérations médico-historiques 650 ans après la peste noire*, 21 maart / mars 1998, Paleis der Academiën, Brussel, Brussel, Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België, 1999, pp. 235-271. (Academia Regia Belgica Medicinae, Dissertationes, Series Historica, 7)
85. Lemli, J., 'Vergelijkende studie van de geneesmiddelen aangewend in de pestbestrijding op basis van de pesttraktaten van de medische faculteit te Parijs (1348-1349), van Joannes de Vesalia (na 1454), en van Thomas Montanus (1669)', in: *Vierde symposium 'Geschiedenis der geneeskundige wetenschappen': De pest in de Nederlanden: medisch historische beschouwingen 650 jaar na de zwarte dood.*, Brussel, Koninklijke Academie voor Geneeskunde van België, 1999, pp. 273-293.
86. Negro, Piero Del, 'Erasmus da Rotterdam all'Università di Padova (1508)', *Quaderni per la storia dell'università di Padova*, 32, 1999, pp. 133-144.
87. Tyssens, J. J., 'Een internationaal colloquium over de geschiedenis van de Europese universiteit na 1945 (Gent, september 1992)', *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 24, 1993, 1-2, pp. 295-301.

Ledenlijsten
Listes des membres

Lijst leden Studium generale

Wijzigingen

Broecke, Steven Vanden

Nieuw werkadres: Dept. of History of Science, Medicine and Technology, Johns Hopkins University, 3400 N. Charles St., Baltimore, MD 21218, USA, tel + 1 410 5167507, e-mail: sbroecke@jhu.edu

Coster, Anuschka De

Nieuw werkadres: Vakgroep Nieuwe Geschiedenis, Blandijnberg 2, lok. 6.08, 9000 Gent, tel+ 32 9 2644100, fax + 32 9 2644175

Dhondt, Pieter

Nieuw werkadres: Afdeling Geschiedenis van de Nieuwste Tijd, Blijde Inkomststraat 21/5, 3000 Leuven, tel + 32 16 324969, fax + 32 16 324993, e-mail: pieter.dhondt@arts.kuleuven.ac.be

Nieuw huisadres: Wijveld 58, 3018 Wijgmaal, tel + 32 16 230575

Ridder-Symoens, Hilde de

Nieuw werkadres: Vakgroep Nieuwe Geschiedenis, Blandijnberg 2, 9000 Gent, tel + 32 9 2644000, fax + 32 9 2644175, e-mail: hilde.symoens@rug.ac.be

Nieuw huisadres: Sint-Denijslaan 47, 9000 Gent, tel/fax +32 9 3729011

Schandevyl, Eva

Nieuw huisadres: Kindermansstraat, 14, bus 9, 1000 Brussel, tel +32 2 6481569

Tiggelen, Brigitte van

Nieuw werkadres: Lehrstuhl für Wissenschaftsgeschichte, Institut für Philosophie, Universität Regensburg, 93040 Regensburg, Deutschland, tel + 49 941 9431580/9433659/9433661, fax + 49 941 9431985, e-mail: brigitte.vantiggelen@psk.uni-regensburg.de

EUR	Erasmus Universiteit Rotterdam
KUB-Tilburg	Katholieke Universiteit Brabant (Tilburg)
KUN	Katholieke Universiteit Nijmegen
LUW	Landbouw Universiteit Wageningen
UM	Universiteit Maastricht
RUG-Groningen	Rijksuniversiteit Groningen
UL	Universiteit Leiden
TUD	Technische Universiteit Delft
TUE	Technische Universiteit Eindhoven
TUT	Technische Universiteit Twente (Enschede)
UU	Universiteit Utrecht
UvA	Universiteit van Amsterdam
VU	Vrije Universiteit (Amsterdam)
FPMs	Faculté Polytechnique de Mons
FuCam	Facultés Universitaires Catholiques de Mons
FUNDP	Facultés Universitaires Notre-Dame de la Paix (Namur)
FUSAGx	Faculté Universitaire des Sciences Agronomiques de Gembloux
FUSL	Facultés Universitaires Saint-Louis (Bruxelles)
FUTPB	Faculté Universitaire de Théologie Protestante de Bruxelles
UCL	Université Catholique de Louvain
ULB	Université Libre de Bruxelles
ULg	Université de Liège
UMH	Université de Mons-Hainaut
KUB-Brussel	Katholieke Universiteit Brussel
KULAK	Katholieke Universiteit Leuven Afdeling Kortrijk
K.U.Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
LUC	Limburgs Universitair Centrum (Diepenbeek)
RUCA	Universitair Centrum Antwerpen
RUG-Gent	Universiteit Gent
UFSIA	Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius Antwerpen
UIA	Universitaire Instelling Antwerpen
VUB	Vrije Universiteit Brussel

Inhoud / Table des matières

Woord vooraf / Avant-propos

Verenigingsnieuws / Communications des associations

Mededelingen / Communications

Bijdragen / Contributions

Onderzoeksprojecten / Projets de recherche

Nieuwe publicaties / Publications récentes

Lezingen en congressen / Conférences et congrès

Musea en tentoonstellingen / Musées et expositions

Bibliografisch overzicht universiteitsgeschiedenis der Nederlanden
Bibliographie de l'histoire des universités aux Pays-Bas et en Belgique

Ledenlijsten / Listes des membres